

naš tednik

Letnik XXVII — Številka 36 4. septembra 1975 Cena 4.— šil. P. b. b.
Erscheinungsort Klagenfurt. — Verlagspostamt 9020 Klagenfurt

UVODNIK

V novo šolsko leto

Za začetnike se prične novo življenje. Red, katerega do sedaj niso bili vajeni, redne obveznosti in dolžnosti. Tu pa otrok ne more in ne sme biti sam sebi prepuščen, ker obstoji nevarnost, da zamudi zvezo z življenjem šole in veselje do šole, kar utegne postati usodno za vso dobo šolanja. Ne strahite otroke s šolo ali s strogim učiteljem, otrok mora z veseljem v šolo. Prvo šolsko leto je za otroka najusodnejše, saj se bo v tem letu naučil brati, pisati in računati. Pri tem pa mora otrok videti, da se starši ali brat ali sestra redno za njega zanimajo, da pregledajo naloge, če so napravljene, kako so napravljene. Če se otrok od vsega začetka navadi rednega dela, dobi veselje do teh obveznosti, je že ustvarjen odnos do šole. Če so starši otroka prijavili k dvojezičnemu pouku, se bo lažje navadil novega okolja, ker bo tudi v šoli slišal vsaj delno domačo govorico.

V drugem šolskem letu je osnova dana, otrokovo obzorje se širi in znanje utrjuje, pač pa je tudi tukaj treba pokazati zanimanje za delo in če potreba nuditi pomoč.

Nov svet se za otroka začne v petem šolskem letu ob prestopu v glavno šolo ali vstopu v gimnazijo. Novo je že vožnja, dnevno z avtobusom ali vlakom. Čakanje zjutraj, čakanje opoldne. Ni samo zamuda časa, marveč tudi priložnost za vse mogoče in nemogoče norčavosti, ogromno novih vtisov, ki begajo mlado otrokovo dušo, ki ga motijo pri opravljanju domačih nalog in celo ponoči.

Mladina, ki obiskuje slovensko gimnazijo v Celovcu pa se prav gotovo veseli novega šolskega leta, saj bo njen pouk imela v dopoldanskih urah in krasnem novem šolskem poslopju. Osemnajst let so dijaki čakali in danes so s šolskimi prostori res lahko zadovoljni in smemo pričakovati, da se bodo še z večjo vnemo posvečali delu v šoli in izven šole. Tudi bo mogoče v vseh predmetih pouk v predpisanem obsegu, npr. v telovadbi, ker sta na razpolago dve telovadnici. Možen bo tudi prost pouk v opisni geometriji, ki je priprava za študij tehnike. Tudi za pevške zборе ne bo treba iskati prostorov izven poslopja.

Časi postajajo zelo resni, samo tisti se bo v življenju uveljavil, ki bo v vsakem pogledu dobro podkovan in bo znal resno delati. Pač pa bo treba z dijaki tudi resnega posveta o nadaljnjem študiju po maturi. Tehniki, gospodarstvu in tudi trgovini naša mladina posveča premalo pozornosti. To pa so stroke, ki kažejo tudi v bodoče možnosti zaposlitve.

Če pa se maturant vpiše na univerzo, naj tudi pomisli, da mu čas študija ni neomejeno na razpolago.

Sedaj pa na delo, kjerkoli smo!

Slovenski občinski mandatarji so delavni

Na vrsti občinskih sej so v zadnjem tednu slovenski občinski mandatarji bistveno sooblikovali dogajanje v občini na komunalnem področju. S tehtnimi predlogi ter dobrimi argumenti so v več primerih znali prepričati tudi večinske stranke. Take seje so bile vzadnjem tednu v Rožeku, Šmarjeti v Rožu ter na Djekšah.

Osem od petnajst mandatarjev imajo na Djekšah socialisti, torej absolutno večino. Pri glasovanju pa se ta absolutna večina težko spozna, kajti mandatarji glasujejo docela iz osebnega prepričanja preko vseh strank. Kar je na eni strani dobro za demokracijo, priča na drugi strani o slabi pripravi posameznih frakcij. To se vidi pri posameznih odločitvah, kjer odločajo

mandatarji večinskih strank, kakor so pač ravno volje.

Najmanj enkrat na leto je na sporedu občinske seje na Djekšah vprašanje povišanja plač cestnih delavcev. Pri tem „hantvajo“ — kupčujejo posamezni mandatarji s šilingi in groši, kakor pač ravno pride. Diskusija o tem ni plodovita, ob koncu pa ima tisti, ki je za najslabši predlog, tudi črnega Petra v roki. Da bi se takemu mešetarnju in licitiranju izognili, je na zadnji seji v tork zvečer predlagal slovenski občinski odbornik Filip Warasch še pred diskusijo o višini povišanja plač, naj bi se temu problemu enkrat za vselej izognili s tem, da bi prilagodili plače občinskih cestnih delavcev plačam, ki jih dobijo pogodbeni uslužbenci pri

deželni vladi. Povišanje plače bi bilo tako avtomatično določeno, prav tako mera povišanja, in občinskemu odboru nikoli ne bi bilo več treba sklepati. Za ta predlog pa se končno nihče ni mogel ogrevati, tako da ga niti na glasovanje niso dali. Torej so ugibali, koliko naj bi znašalo povišanje.

Pri kupčevanju in ugibanju pa je prišlo še huje, kot je sprva kot opozorilo tolmačil občinski odbornik Warasch. Po neplodnem razpravljanju sta bili predlagani dve varianti: starejši delavec naj bi dobil — po prvem predlogu 30 šilingov na uro, ker bo naslednje leto šel v pokoj, mlajši pa 28 šil. Drugi predlog, ki ga je stavil Warasch, pa je predvideval 32 oz. 30 šilingov na uro. (Dalje na 4. strani)

Nerešen člen 7 ponovno pred podkomisijo Združenih narodov:

Avstrija hoče s štetjem asimilacijo legalizirati

Avstrijska vlada hoče s preštevanjem pripadnikov manjšin ugotoviti, koliko uspešna je bila v minulih letih asimilacija. Germanizacija bi bila na ta način legalizirana. — Ta vtis so napravila na člane „podkomisije Organizacije združenih narodov za preprečevanje diskriminacije in varstvo manjšin“ izvajanja veleposlanika dr. Ericha Nettla, avstrijskega zastopnika v tej komisiji.

Dr. Erich Nettel je namreč moral v tej komisiji zagovarjati manjšinsko politiko svoje vlade, katero so drugi člani podkomisije OZN hudo kritizirali. Pod pritiskom argumentov raznih strokovnjakov, med njimi še posebej italijanskega profesorja Francesca Capotortija ter jugoslovanskega zastopnika prof. dr. Branimirja Jankoviča, je dr. Nettel potrdil stališče prof. Jankoviča, da je ozemlje, kjer živita slovenska in hrvaška manjšina, zgodovinsko znano. Dodal pa je, da se je medtem stanje tako spremenilo, da ga mora avstrijska vlada ugotoviti.

Ostali strokovnjaki so znali Nettlova izvajanja tolmačiti: skoraj vsi so zadobili vtis, da hoče Avstrija s preštevanjem dobiti eksaktne podlage o uspešnosti germanizacijske politike v minulih letih. Na ta način pa bi v prihodnjih zakonih za „zaščito manjšine“ omejili veljavnost teh zakonov samo na tisto področje, ki bi po preštevanju še ostalo, se pravi, germanizacija bi bila uzakonjena. Nettel pa je šel še dalje: dejal je, da je sicer že res, da se slovenska in hrvaška manjšina upirata štetju, ker se bojita, da bi štetje utegnilo povzročiti omejitve njunih pravic. Kako Avstrija gleda na manjšine, pa je prikazal Nettel, ko je menil, da mora sleherni vlada biti nujno nasprotna manjšini.

Podkomisija OZN za preprečevanje diskriminacije in za varstvo manjšin, ki deluje v okviru komisije za človekove pravice, je te dni v Ženevi zopet začela s svojim delom. Dnevni red obsega predvsem vprašanja pravic narodnostnih, je-

zikovnih in verskih manjšin. Glavno poročilo je sestavil italijanski profesor Francesco Capotorti. Kot je diskusija pokazala, je vprašanje prisotno povod na svetu.

Jugoslovanska vlada je Združenim narodom poslala poseben memorandum, v katerem je izoblikovala svoja stališča o zaščiti in pospeševanju pravic manjšin, pa tudi svoje poglede na dejavnost podkomisije in drugih organov OZN za ta vprašanja. Član podkomisije prof. dr. Branimir Jankovič je razložil poglobitve točke iz jugoslovanskega memoranduma. V tem okviru se je ustavil tudi ob vprašanju, ali je preštevanje veljavna podlaga za pozitivno manjšinsko politiko. Prof. Jankovič je poudaril, da je dosedanja mednarodna praksa pokazala, da takšna podlaga za določanje manjšinske politike ne podpira konstruktivnega varstva pravic manjšine, temveč da, nasprotno, najpogosteje povzroča kretanje in omejevanje njihovih pravic. Za vzorec takšne prakse je omenil poskuse Avstrije, da bi pravice slovenske in hrvaške manjšine, ki izhajajo iz državne pogodbe, napravila odvisne od štetja pripadnikov manjšin in ugotavljanja ozemlja, kjer živita.

Jankovič je opozoril na eno od bistvenih vprašanj, ki zadevajo položaj in pravice manjšin, to je na razliko med njihovim formalnopравни in dejanskim položajem. Po njegovem mnenju bi komisija pri razpravi o tem vprašanju morala začeti pri dejanskem položaju manjšin, kajti le na tej podlagi bi bilo mogoče najti najustreznejše reši-

Pliberški sejem s sencami

Vsa koroška smetana z deželnim glavarjem Wagnerjem na čelu se je udeležila pliberškega sejma na travniku, najstarejšega ljudskega slavlja spodnjih predelov Koroške. Kapljica pelina je letos obilno izpadla: dogodki zadnjih dni v zvezi s pripravami pliberškega sejma so zopet prikazali, v kako majhnih kategorijah misli lepo število pliberških purgerjev, ko vidijo ogrožen ljubi mir zaradi maloštevilnih slovenskih plakatov. Dejstvo, da se mestni svet ni mogel dokopati do primernega sklepa, da bi dokazali navzočnost slovenske narodne skupnosti v pliberški občini, je prisilil mandatarje slovenske Enotne liste, da so se odpovedali navzoč-

nosti slovenskih mandatarjev na otvoritvi sejma. Niso namreč hoteli dati otvoritveni slovesnosti še bolj svetohilinski značaj. Pač pa je šef slovenske frakcije v pliberškem občinskem odboru, mestni svetnik Štefan Trampusch, stopil pred deželnega glavarja ter mu predal pismo, v katerem slovenski mandatarji zastavljajo Wagnerju več vprašanj v zvezi z enakopravnostjo slovenskega življa na Koroškem. Pismo pliberških slovenskih mandatarjev objavljamo na 3. strani. Slovensko prosvetno društvo „Edinost“ Pliberk je imelo na sejmu lastno uto, v kateri sta igrala za ples in zabavo dva ansambla.

tve za uporabo mednarodnih meril o življenju manjšin.

Ob tem je opozoril, da je razloček med prikazovanjem formalnega položaja in dejanskim stanjem manjšin opazen tudi na mnogih mestih v poročilu prof. Capotortija, kjer so vključeni podatki avstrijske vlade o stanju slovenske in hrvaške manjšine. Jankovič je opozoril, da je takšen razloček med formalno pravnim in dejanskim stanjem v Avstriji ugotovil tudi komite Združenih narodov za preprečevanje vseh vrst rasne diskriminacije.

Jugoslovanski predstavnik Jankovič je bil izvoljen tudi za podpredsednika podkomisije OZN.

Dr. Inzko postal dvorni svetnik

Strokovni šolski nadzornik za Zvezno gimnazijo za Slovence in za pouk slovenščine na srednjih in višjih šolah Koroške dr. Valentin Inzko je te dni postal dvorni svetnik.

Dr. Inzko, profesor slovenščine in zgodovine, je eden od najmlajših šolnikov, ki so prejeli to visoko odlikovanje: rojen je leta 1923 v Svečah. Številnim čestitkam se pridružujeta tudi Narodni svet koroških Slovencev ter „Naš tednik“.

Kljukastih križev je bilo naprodaj še in še: v soboto so priredili celovški mestni sodniki iz pustnega časa (Stadtrichter zu Clagenfurth) sejem za staro ropotijo (Flohmarkt). Vsak interesent je tam mogel preizkusiti svoje sposobnosti za trgovca in se v prosti prodaji znebiti ropotije, ki je ležala doma. Ta sejem je bil na Starem trgu, ki je v ta namen bil zaprt in so pobirali vstopnino „za otroške vrtce“. Neki trgovec pa je privlekel dokaj čudno ropotijo: cela kolekcija medajl, odličij ter redov iz za časa 1000-letnega rajha — vse s kljukastimi križev — je vabila kupce, prav tako nekaj hitlerjanskih uniform. Na tleh pa so si mogli interesenti izbrati temu primerno literaturo: „Ewiges Deutschland“, „Mit Hitler an die Macht“, „Mein Deutschland“, tako in podobno enoumno so se glasili naslovi. Poleg tega veliko „originalnih fotografij“ s führerjem in tudi Hitlerjevi kipi. Celovški mestni sodniki so vse to videli. Ukrenili niso ničesar. Informirana pa je bila tudi policija. Eden od državne policije si je ogledal to stvar in si zapisal ime prodajalca. Potem ga je zopet pustil, da je prodajal dalje. Kot je izjavil dežurni jurist pri celovški policiji nasproti „nt“, so prodajalca ovadili po

zakonu o znakih (Abzeichengesetz). Vendar policija ni ukrenila ničesar, da bi preprečila nadaljnjo prodajo. Dežurni jurist je izrecno izjavil, da bi imeli pravno možnost, da bi zaplenili staro robo s kljukastimi križi. Vendar policija tega ni storila. Čeprav je vedela, da je njegovo dejanje kaznivo in so morali računati, da ga bo še dalje izvrševal. Vsiljuje se vprašanje, ali ima ideja kljukastih križev svoje simpatizerje tudi v vrstah celovške policije?

Gospodarski komentar:

Kmečka gospodarstva in turizem

Turistično leto 1974/75 se nagiba h koncu. Na Koroškem lahko rečemo, da je bilo dobro leto, boljše od zadnjega in verjetno tudi boljše od dosedanjih rekordnih let. Pripravljenost inozemcev, da preživijo svoj dopust na Koroškem, se je spet utrdila. To je razveseljivo znamenje ne le za gastronomijo in zasebne oddajalce turističnih sob marveč tudi za kmetijstvo v deželi in za vsakega kmeta, kajti: vsak gost, ki pride v deželo na dopust, poveča povpraševanje za mesom, mlekom

in jajci, pa tudi za krompirjem in zelenjavo ter izdelki iz njih.

Gospodarska vrednost turizma

Turizem je po letu 1950 pridobil iz leta v leto bolj na gospodarskem pomenu. Njegovo dejansko vrednost lahko najbolje ocenimo na primerjavi let 1973 in 1963, ki sta bili tudi vremensko zelo podobni. Ta primerjava kaže močan porast pomena turizma. Razvidimo ga iz naslednje primerjave.

Koroška	1963	1973	Porast v %
število prebivalcev	495.226	530.326	7,1
število javljenih turistov	1.288.640	1.908.994	48,1
od tega inozemcev	ca. 880.000	1.463.528	66,3
čas bivanja (dni)	7,9	8,5	7,6
število nočitev	10.212.183	16.463.528	61,9

Te primerjave govorijo zase. V kmetijstvu enako kot v gostinstvu in v trgovini. Na osnovi nočitev lahko rečemo, da se je v tem razdobju tudi število turističnih prehrambenih dni iz leta v leto večalo. 1963 je bilo za 6 odstotkov večje kot leto poprej, 1973 pa za 8,5 odstotka večje kot 1972. In to za kmetijstvo

ni nepomembno. Turizem vsako leto poživlja povpraševanje za vrsto kmetijskih pridelkov, poživlja pa tudi njihove cene.

To pa je tem pomembnejše, ker na strani oddajanja turističnih sob lahko zaznamujemo nasprotno tendenco, kakor je to razvidno iz spodnjega pregleda:

Koroška	1963	1973	Razlika v %
število turističnih podjetij	3.403	4.945	+ 45,3
število turističnih postelj	124.189	215.278	+ 73,3
od tega v obrtnih podjetjih	69.478	119.377	+ 71,8
privatnih	47.266	84.334	+ 78,2
nočitev na postelj	82	76	- 7,4
izkoriščenost postelj (%)	37,3	34,6	

Nazadovanje nočitev na turističnih postelj od 82 na 76 pri povečanju skupnega števila nočitev za 61,9 odstotkov daje misliti. To tembolj, če ga primerjamo po okrajih in občinah. Tako sta 1973 le mesto Beljak in okraj Špital ob Dravi zaznamovala 40 odstotno izkoriščenost turističnih postelj. Ostali okraji niso dosegli deželne povprečja. Najslabšo izkoriščenost sta izkazala okraja Št. Vid ob Glini (24,2 odst. pri 350.528 nočitvah) in Volšperk (16,1 odst. pri 137.884 nočitvah). Podobno nizek odstotek je zabeležil tudi okraj Velikovec, če iz njegovega sklopa izluščimo območje Klopinskega jezera.

Od 121 koroških občin 94 ni doseglo deželne povprečja izkoriščenosti turističnih postelj, deset občin pa je zaznamovalo manj kot 15-odstotno izkoriščenost. Med njimi so dvojezične občine Suha, Grebinj, Kotmara vas, Globasnica, Šmarjeta v Rožu, Pliberk in Borovlje. Le osem občin je razpoložljive turistične postelje lahko izkoristilo več kot 40 odst. Od teh jih je pet v špitalskem okraju.

Problematika turizma

Če računamo, da sta v zadnjih letih ureditev in oprema turistične sobe stali najmanj 30.000 šilingov, spoznamo, kako nevarno je v marsikateri občini večati število turističnih postelj.

S tem pa smo tudi že pri problematiki turizma na splošno, posebej pa pri problematiki, ki je povezana s kmečkimi gospodarstvi. Ta pro-

blematika ne korenini le v slabi izkoriščenosti turističnih kapacitet, marveč tudi v premikih v narodnosti inozemskih gostov, v zelo različnih mesečnih nočitvah in v regionalno se sila razlikujoči stopnji stopnji turizma.

Med letom 1963 in 1973 se je delež avstrijskih gostov na Koroškem zmanjšal od 19,1 na 7,2 odst., oni zahodnonemških gostov pa od 90,2 na 85 odst. Temu nasproti se je delež nizozemskih gostov povečal od 3,2 na 8,4 odstotka.

Ti premiki so — vsaj zaenkrat — bolj postranskega značaja. Veliko bolj problematično je dejstvo, da v omenjenem desetletju ni uspelo poživiti ne zimske, pa tudi ne poletne pred- in posezone. Še vedno odpade na Koroškem 65 odst. turističnih nočitev na julij in avgust, na zimsko sezono (november-april) pa komaj 7,2 odst. Posledica: slej ko prej so julija in avgusta kapacitete turističnih podjetij premajhne. V teh tednih manjka sposobnega strežnega osebja, 10 mesecev na leto pa so turistične sobe in restavracije skoraj prazne. Oboje pa ima naraščajočo draginjo turističnih uslug za posledico.

Najtežji med omenjenimi problemi je vendar regionalno tako različujoča se stopnja turizma v deželi. Deloma je bila nakazana že z razlikami v izkoriščenosti turističnih postelj. Pa tudi po drugih kriterijih se razmere doslej niso izboljšale, kakor je to razvidno iz spodnjega pregleda:

okraj	prebivalcev 1973	nočitev 1973	porast nasproti 1963	delež na dež. noč. 1973
Beljak (okraj in mesto)	112.023	4.479.221	45 %	27 %
Celovec (okraj in mesto)	132.968	2.487.453	42 %	15,2 %
Št. Vid ob Glini	59.868	350.528	102 %	2,2 %
Šmohor	20.622	1.239.384	92 %	7,6 %
Špital ob Dravi	78.187	5.166.095	73 %	31,2 %
Trg	26.453	1.458.437	117 %	8,9 %
Velikovec	42.949	1.123.640	98 %	6,8 %
Volšperk	57.256	137.884	116 %	0,9 %

Po tem pregledu odpadeta slej ko prej dve tretjini turističnih nočitev na okraje zgornje Koroške (Be-

ljak, Šmohor, Spittal), ena četrtina na okraje srednje Koroške (Celovec, Št. Vid in Trg) in le ena dvaj-

setinka na okraje Velikovec in Volšperk.

S kmetijskega gledišča pa je v tej primerjavi še nekaj značilno. Okraja Velikovec in Volšperk imata 17,8 odst. svojih prebivalcev v skupini kmetijstvo in gozdarstvo in le 12 odstotkov v skupini usluge, medtem ko imajo okraji zgornje Koroške le še 10 odst. prebivalstva v skupini kmetijstvo in gozdarstvo, pač pa 34 odst. v skupini usluge, to je v terciarnem sektorju. Podobno razmerje kot v velikovškem in volšperskem okraju srečamo še v šentvidskem okraju: 16 odst. v skupini kmetijstvo in gozdarstvo in 24 odstotkov v terciarnem sektorju.

V kmetijstvu se je treba prilagoditi

Te regionalne razlike kažejo vpliv turizma na gospodarstvo na splošno, za kmetijstvo pa še posebej. Po okrajih zgornje Koroške in deloma tudi v celovškem okraju so kmetje na dohodkih oddajanja turističnih sob močno udeleženi. Poleg tega lahko svoje pridelke prodajo neposredno po najkrajši poti.

To v okrajih Velikovec in Volšperk, pa tudi na obrobju šentvidskega okraja, ni mogoče. Z dohodki oddajanja turističnih sob smejo računati le kmetje v območju Klopinskega jezera, kajti na to območje odpade okroglo 90 odstotkov turističnih nočitev v velikovškem okraju. Za vse ostale kmete je po teh okrajih pot njihovih pridelkov na trg dolga in mogoča le preko živilske industrije in trgovine.

Z drugimi besedami: Medtem ko je za zgornjekoroško kmetijstvo in tudi za del srednekoroških kmetov večinoma najbolj pametno, da pridelujejo vse, kar v turistični sezoni lahko neposredno prodajo, so kmetje vzhodne in severovzhodne

Koroške indirektno prisiljeni, da se v svoji proizvodnji specializirajo in da skrbijo za koncentracijo ponudbe na trgu. Drugače gre do nevarnosti, da ostanejo ob robu poti, ki jo že nekaj let hodita živilska industrija in trgovina.

K sreči so bili v tem območju že pred leti podzeti potrebni koraki v smeri specializacije kmetov v proizvodnji in v koncentraciji njihove ponudbe. Kmečki proizvodni in vnovčevalni krožki postajajo po teh okrajih iz leta v leto močnejši.

Eno pa morajo vsi koroški kmetje upoštevati bolj kot doslej: potrebo prilagoditve ponudbe na povpraševanje, ki na Koroškem zaradi turizma časovno niha kot nikjer v Avstriji. S tem v zvezi samo en primer: v okraju Špital morajo v glavni poletni turistični sezoni računati mesečno za 4,4 milijona prehrambenimi dnevi, v ostalem času leta pa mesečno le za 2,3 do 2,6 milijona.

Prilagoditev proizvodnje na čas največjega povpraševanja oz. na krivuljo mesečnih turističnih nočitev lahko vidno zboljša in utrdi cene kmetijskih pridelkov kot so meso, mleko, jajca, pa tudi krompir in zelenjava. Zlasti v velikovškem in volšperskem okraju in na obrobju šentvidskega okraja. Po teh območjih namreč tudi v prihodnje ni računati s potrebnim povečanjem števila turističnih nočitev, ker ležijo ob strani centralne osi evropskega turističnega prometa in ker ni pričakovati, da bodo turistične nočitve v prihodnje močnejše naraščale kot so v preteklosti.

Ob koncu pa še to-le: za prilagoditev kmečke ponudbe pridelkov, ki so potrebni za prehrano turističnih gostov zdaleka niso potrebne tako velike investicije kot jih zahteva nadaljno večanje števila turističnih sob in postelj. (b)

SLOVENCİ V ITALIJI:

Zakon na poizkušnjo

Dvojezičnost tudi pred matičarjem: za Koroško nekaj povsem novega, novo pa tudi za tržaške Slovence. Slovenski občinski odbor in v Trstu dr. Rafko Dolhar je kot zastopnik in pooblaščenec župana opravil obred neke civilne poroke samo v slovenščini. Pravzaprav nekaj samo po sebi umevnega. — Mislijo vsaj Slovenci, toda ne tržaški socialistični podžupan Gianni Giuricin: zanj je bilo to dejanje očitno kriminal: obvestil je namreč sodno oblast. Ta naj bi ugotovila, ali je dr. Rafko Dolhar morda zagrešil s tem, da je ustregel želji poročnemu paru, kakšno kaznjivo dejanje. Giuricin hkrati hoče izvedeti od sodne oblasti, ali je zakon zaradi tega, ker pri obredu ni padla niti ena italijanska beseda, morda nezakonit.

„Slabše kot pod fašizmom?“ se sprašuje tržaški Novi list. Tam se komentator tudi samokritično bavi z ostalimi slovenskimi občinskimi mandatarji, ki so doslej tudi sami uporabljali le italijanščino. Takole piše:

„Ob vsej tej zadevi si dovoljujemo nekaj pripomb. Najprej ugotovljamo, da so slovenski odborniki in občinski svetovalci v tržaški občini slovenske pare vse do zadnjega primera poročali v italijanskem jeziku. Zakaj so tako ravnali, ko jim je bilo znano, da v ostalih občinah na Tržaškem velja drugačna praksa? Kako da si niso postavili vprašanja uporabe materinega jezika novoporočencev in konec koncev tudi svojega? Katera oblast jih je prepričala, da se slovenščina v teh primerih ne sme uporabljati? Kako je mogoče, da se doslej ni našel noben mladi par, ki bi se takšnemu

početju uprl? Ali ni bolj „okusno“, da obred opravi italijanski matičar v italijanščini kot slovenski v italijanščini? Čemu si torej ti pari želijo slovenskega matičarja?

Vse to početje slovenskih matičarjev v tržaški občini je tembolj vredno ostre obsodbe, ko jim je bilo vendarle znano, da so v vseh tržaških cerkvah slovenski duhovniki od sklenitve konkordata leta 1929 dalje — torej tudi za časa fašizma — poročne obrede izvrševali v slovenskem jeziku za slovenske novoporočence. In tu je treba pibiti, da pravno ni nobene razlike med matičarjem-laikom in matičarjem duhovnikom, kar zadeva seveda civilne učinke zakonske zveze. Je torej na tisoče in tisoče zakonskih zvez bilo nezakonito sklenjenih? Se bodo morali slovenski duhovniki zagovarjati pred sodiščem? Socialistični podžupan Giuricin ima določene dvome. Mi ne, kajti uporaba slovenščine v takšnih primerih ni stvar prava, temveč volje in zdrave pameti.“ zaključuje Novi list.

Tako za tržaške kot tudi za koroške Slovence vsekakor velja: do precejšnje mere leži na nas samih, kako pridemo do dvojezičnosti, s tem pa do naših pravic. Inicijativni ne bodo drugi za nas.

Prijavite svoje otroke k dvojezičnemu pouku

Kratke vesti

● Vojaški puč v Ekvadorju: Enote vojske Ekvadorja so v ponedeljek pod vodstvom šefa generalnega štaba Raula Gonzalesa napravile puč proti vojaški vladi. Sprva nejasni položaj se je kmalu razčistil: upor se ni posrečil, kajti pučisti niso dobili potrebne podpore predvsem pri letalstvu. Predsednik Rodriguez Lara je zbežal iz glavnega mesta La Bamba, potem ko so obstreljevali in poškodovali celo njegovo vladno palačo. Pučiste so zaprli, predsednik se je vrnil.

● Mednarodna organizacija za pomoč političnim jetnikom „Amnesty International“ je apelirala na udeležence kongresa OZN o zadrževanju zločinov, naj posvečajo posebno pozornost vprašanju mučenja političnih jetnikov v posameznih državah. Kongres se bavi predvsem z novimi zločini, kot so to terorizem ter gospodarski kriminal.

● Iz skladišč ameriške vojašnice so v preteklih treh letih nakradli razni posamezniki, pa tudi ekstremistične skupine 6900 komadov orožja ter temu primerno količino streliva. S tem materialom bi se dalo oborožiti 8000 ljudi. Med skupinami, ki naj bi sodelovale pri „organizaciji“ orožja, naj bi bila tudi IRA ter razne emigrantske skupine.

● Dunajski kardinal dr. König je s svojim koadjutorjem Jachymom odpotoval na štiridnevni obisk na Poljsko. Glavna tema njegovih razgovorov s tamkajšnjimi škofi bo tesnejše sodelovanje poljskih duhovnikov na Dunaju. Trenutno deluje na Dunaju 30 poljskih duhovnikov.

● Koalicijska vlada SPD-FDP je predložila katalog varčevalnih ukrepov, ki naj bi pomagali, da bi Zvezna republika Nemčija prišla iz gospodarske krize. Ti ukrepi se nanašajo predvsem na socialne storitve. Opozicijska stranka CDU pa predvsem kritizira, da se namerava povečati odstotek davka na večjo vrednost.

● V Ulstru na Severnem Irskem se nadaljujejo boji: ob koncu tedna so bili zopet štiri mrtvi; pri bojih med katoličani in protestanti so bili prizadeti pripadniki obeh taborov.

● Vojaško sodišče v Burgosu (Španija) je obsodilo na smrt dva baskovska aktivista. Sodišče ju je dolžilo, da sta ubila nekega policaja. Eden od obeh aktivistov je pozneje podpisal papir, na katerem „prizna“ dejanje, a je pozneje preklcal to priznanje. Očitno ni bil v posesti svojih duhovnih moči, kajti ranjen je bil v glavo. Proti obsodbi je protestiralo 20.000 španskih delavcev, pa tudi mednarodna javnost, pred vsem organizacija „Amnesty International“. Opazovalci dvomijo, da bo državni šef Franco pomilostil oba obsojenca. V Španiji obsojene še vedno obglavljajo — kot v srednjem veku.

● Ameriški pentagon je skozi leta prisluškoval vsem telefonatom preko velike luže. Tako piše ameriški magazin Newsweek. Nacionalna varnostna oblast NSA je bila neposredno zapletena v te prisluškovalne akcije. Pa ne samo telefonati, tudi teleprinterji so bili prizadeti. Šele v zadnjem času, ko vsi časopisi odkrivajo prakse ameriške tajne službe, je NSA omejila svoje akcije, piše list.

● Indijska predsednica Indira Gandhi naj bi spet uvedla demokracijo. To željo je izrazila sama in dejala, da hoče kontrolirati na demokratičnosti spoznanje najvišjega sodišča, ki jo je opustilo suma, da je manipulirala pri volitvah. Gandhi kontrolira samo sebe.

Für Zweisprachigkeit, gegen Assimilierung

Ein gewisser J. W. Schneider aus Wolfsberg kritisiert in der Kleinen Zeitung vom 24. 8. 1975 den Journalisten Lehofer und wirft ihm völlig unbegründet vor, daß er „ein Unrecht der Assimilierung (Anm.: der Kärntner Slowenen) zu konstruieren sucht.“ Dieses Unrecht der Assimilierung der Kärntner Slowenen ist jedoch Tatsache, wird doch die Assimilierung als ständige Aufgabe aller „Heimattreuen“ betrachtet und betrieben, obwohl sie ein Fanal der Intoleranz und eine Kulturschande darstellt. Der Herr Schneider, der der Assimilierung so warm das Wort redet, will anscheinend nicht wahrhaben, daß in Kärnten seit mehr als einem Jahrhundert eine zielgerichtete und brutale Germanisierung insbesondere der Jugend stattfindet. Die Germanisierung weist in ihrer Entwicklung durchwegs alle antikulturnellen Merkmale gegen die elementarsten Menschenrechte, nämlich gegen die Muttersprache, auf. Den praktischen Minderheitenschutz hat es im vorigen Jahrhundert in Kärnten nicht gegeben, als die Slowenen ein Drittel der Landesbevölkerung darstellten; den praktischen Minderheitenschutz hat die 1. Republik sabotiert, und die im Geburtsjahr der 2. Republik 1945 eingerichtete verpflichtende zweisprachige Schule wurde, nachdem sie ihre Schuldigkeit getan hatte, abgeschafft, anstatt das Unrecht der Assimilierung ein für allemal abzuschaffen bzw. gutzumachen. Das Beschreiten des neuen Weges in der 2. Republik Österreich auf dem Schulsektor hat nur 13 Jahre gedauert und ist seit bereits 17 Jahren Geschichte.

Sehen wir uns einige historische Fakten an, wie die slowenische Jugend Kärntens germanisiert wurde. Lassen wir Tatsachen sprechen! Machen wir einen Griff in die Schulgeschichte! 1868 gab es in Kärnten neben 255 deutschen 24 slowenische und 70 slowenisch-deutsche Volksschulen, wie dem Jahresbericht des k. k. Ministeriums für Cultus und Unterricht für 1870 im Anhang zu entnehmen ist. 17 Jahre nach dem Reichsvolksschulgesetz von 1869 berichtet das „Kärntner Schulblatt, Neue Folge, 1. Jahrgang, Nr. 1 vom 16. Jänner 1887“ auf Seite 11 unter der Überschrift „Bezirks-Lehrer-Conferenz“: „Am 7. September 1. J. fand in Klagenfurt die Bezirks-Lehrer-Conferenz der Inspectionsbezirke Klagenfurt (Land) und Ferlach in einem Lehrzimmer des neuen Volksschulgebäudes statt.“

Die Konferenz wurde durch die

Gegenwart des Herrn Landesschulinspectors Dr. Josef Gobanz geehrt.

Der Vorsitzende der Konferenz, Bezirksschulinspektor Herr Karl Preschern, eröffnete die Sitzung und schritt dann zur Abwicklung der einzelnen Programmpunkte...

IV. Losthema: „Aufgabe und Behandlung des Anschauungs-Unterrichtes auf der Unterstufe.“... worauf folgende Thesen zur Annahme gelangten:

9. In den utraquistischen Schulen muß der Anschauungsunterricht die Muttersprache zur Hilfe nehmen, doch hat dieselbe in dem Maße zurück zu treten, als die Beherrschung der deutschen Sprache bei den Kindern wächst, und dient zuletzt nur als Probe des Verständnisses in einzelnen Fällen.“

Dieser amtliche Beschluß sanktioniert durch die Gegenwart des Landesschulinspectors Gobanz, der auch der Initiator des üblen Quin-

gualzulagenerlasses von 1877 war, kennzeichnet die Schule in Unterkärnten als eindeutige Germanisierungsanstalt, in der die Muttersprache der Schüler nicht Unterrichtssprache, sondern nur Hilfsprache war. Und so ist es geblieben bis in die Tage Adolfs von Braunau, als überall in Unterkärnten die Plakate angeschlagen waren „Kärntner, sprich deutsch!“ und in der Schule die letzte Spur des slowenischen Wortes offiziell verboten war.

Der 1945 eingeschlagene Weg der zweisprachigen Pflichtschulen war richtig, da er einen Beitrag zur Wiedergutmachung des Unrechtes leistete, das den Kärntner Slowenen durchgehend zugefügt worden war, nicht nur in der nationalsozialistischen Zeit. Die 1958/59 geschaffene Lage auf dem Schulsektor ist für die Kärntner Slowenen deshalb unbefriedigend, da sie von den Eltern schon vor dem aufgezeigten Hintergrund der histori-

schen Schulsituation, die die slowenische Sprache zur Hilfssprache degradiert (obwohl es die Sprache der überwiegenden Mehrheit der Schüler war), Entscheidungen verlangt, die sie mehrheitlich nur im Sinne der eingebluten, selbstverständlich heute äußerst tendenziösen Begründungen für die Assimilierungstendenzen zu treffen vermögen. So kann es mit Fug und Recht gesagt werden, daß die Eltern sich hinsichtlich der Anmeldung zum zweisprachigen Unterricht nicht frei, sondern unfrei fühlen und so die Anmeldungen zum zweisprachigen Unterricht unterlassen. So wird das Unrecht der Assimilation nur noch größer.

Deshalb ist es ein Gebot der Stunde, aber auch eine vernünftige und richtige Entscheidung, sich für den zweisprachigen Unterricht in der Schule zu entschließen, um damit auch gegen das Unrecht der Assimilierung aufzutreten.

Volilni boj: se da z denarjem kupiti vse?

Javnost je bila informirana v nedeljo: v dunajskem dnevniku Kronen Zeitung je novinar Georg Nowotny objavil čez celo stran „spominski protokol“. Posledice: dan navrh zgornjeavstrijski poslanec ÖVP v parlament, inž. Leopold Helbich ni bil več na kandidatni listi svoje stranke za volitve 5. oktobra. Helbich je bil celo predviden kot minister za gradbene zadeve, če bi prišla ÖVP na krmilo.

Vsebinska tega spominskega protokola: Helbich je povabil na svoj dom novinarja Georga Nowotnya. Tam ga naprosi, naj napiše na dve, tri strani papirja svoje misli in namige, kako bi se dalo pomagati Tausu v volilnem boju. Helbich je nato iz svojega jopiča vzel rumeno kuverto ter jo z besedami „Sto, in ne govoriva več o tem“ predal Nowotnyju. Številka „sto“ je pomenila sto „ta pvaveh“, tisočakov. Nowotny je nato obiskal generalnega tajnika ÖVP dr. Buseka ter mu pripovedoval o zadevi. Busek sam je že imel nekaj takih predlogov ter Nowotnyju dejal, da je od Helbicha po intenzivnem povpraševanju zvedel dve imeni. Nowotny mu je izjavil, da odklanja take praktike. „To Vas časti,“ je odvrnil Busek, ter tolmači, da je Helbich napravil to akcijo brez vednosti stranke. Nowotny je nato deponiral denar pri svojem odvetniku, da pride Helbich ponj. Sicer, tako Nowotny, bo predal denar avstrijski Caritas.

Tako daleč spominski protokol. Še isti dan zvečer je Helbich dal svojo kandidaturo na razpolago, dokler strankino predsedstvo zadeve ne bi razčistilo.

Kako naj bi stranka razčistila problem, je postalo jasno že v ponedeljek zjutraj: tudi časopisi, ki pripadajo ÖVP, so pisali, da je kuverta poslanca ÖVP Helbicha škandal. Tako je pisala tudi koroška Volkszeitung.

Kocke so torej že padle pred svetom. Kajti čeprav je Helbich v svoji stranki bil zelo vpliven. Bil je govornik ÖVP za gradbene zadeve v parlamentu ter predviden za gradbenega ministra, ako bi ÖVP prišla na vlado. Svoj vpliv si je pridobil predvsem z raznimi transakcijami na dunajskem časopisnem trgu. V strankinem vodstvu pa ni bil zastopan. Zato pa je soudeležen pri dunajskem dnevniku Kurierju. Poleg svojih deležev upravlja tam deleže nekaterih drugih industrialcev, ki stojijo blizu ÖVP. Dokaj nepregledna je bila tudi njegova vloga, ko se je za vedno zaprl zastor okoli lastniških razmer pri Kronen Zeitung. Že tedaj si je prizadeval, da bi od enega prejšnjih deležnikov odkupil deleže, zaman. Če njegova prizadevanja ne bi bila zaman, bi bil danes tisti, ki bi imel tehtno besedo pri obeh najmočnejših časopisih Avstrije, Kurierju ter Kronen Zeitung, vse to pa kljub dejstvu, da sta ta dva časopisa najhujša konkurenta. Prav tako je Helbich, potem ko ni imel več možnosti, vključiti se v Kronen Zeitung, zagovarjal v lanskoletni časopisni krizi „slonovo ohcet“: Kurier in Kronen Zeitung naj bi se združila.

Jasno torej, da je bil in je Helbichov vpliv precej velik in ga ni smel podcenjevati nihče v ÖVP. Njegove kupčije v ozadju pa so seveda naletele na mešane občutke pri njegovi stranki. Preveč mu nihče ni zaupal. Da bi ga odstranili, za to pa je bil premočan, ali bolj rečeno, nihče ni vedel, kako močan je.

Nedeljski spominski protokol, ki ga je objavil Nowotny, je prav dobro odgovarjal klišeju, ki so ga imeli njegovi strankarski pristaši o njem: Helbich z denarjem napravi vse. Tokrat je bil dokaz na dani — Taus in Busek pa sta videla priložnost, da se znebata neprijetnega poslanca, predvsem zaradi tega, ker je Helbich bil eden od stare garde ÖVP. Taus in Busek se pri politič-

ni usmrtitvi Helbicha nista hotela omadeževati. Izgovarjala sta se na statute ÖVP, ki določajo, da mora sklepati pristojno deželno predsedstvo stranke.

Namig, da je treba Helbicha odstreliti, pa je dal Busek sam v intervjuju v opoldanskem žurnalu ORF-a v ponedeljek: na vprašanje, kdo naj bi potem postal novi gradbeni minister v senčnem kabinetu ÖVP, je general ÖVP takoj imel pri roki naslednika: Zgornjeavstrijski tajnik ÖVP in deželni svetnik Ratzenböck. Ratzenböck pa je imel kot tajnik tudi odločilno besedo v strankinem predsedstvu zgornjeavstrijske ÖVP, ki je ob istem času zasedala v primeru Helbich: Ratzenböck mora torej, če hoče zavzeti mesto Helbicha, sprva odžagati njegovega predhodnika. Kar se je po-

Gospodinjska šola v Št. Rupertu vabi!

V Št. Rupertu pri Velikovicu se tudi letos zopet odpro vrata šole pri šolskih sestrah. Pouk na gospodinjski šoli se začne 1. oktobra 1975 in traja do konca maja 1976.

Prostora je še na razpolago, zato vabimo dekleta, da se prijavijo. Čim številnejša bo družba v hiši, tem prijetneje in topleje bo. Naša gospodinjska šola je izenačena vsem šolam te vrste v državi in ima tudi pravico javnosti.

Vse učenke dobe brezplačno šolske knjige in državno podporo (Schulbeihilfe und Heimbeihilfe) in ob koncu leta spričevalo v obeh deželnih jezikih.

Za to šolo se lahko priglasite osebno ali pismeno na naslov: Vodstvo gospodinjske šole Št. Rupert, 9100 Völkermarkt—Velikovec, Klosterstraße 2, ali pa telefonsko 0 42 32 - 796.

Za sprejem v našo šolo ni predpisana starost in tudi ne predizobrazba, pač pa mora vsaka zadostiti šolskemu zakonu, ki predpisuje 9. šolsko leto.

tem tudi zgodilo. Helbich je docela odklonil kandidaturo v parlament.

Eksistenčnih skrbi ne bo imel: Helbich je industrialec, ima gradbeno podjetje ter predvsem dobavlja granit za gradnjo cest. Na strani mu bo še nadalje stal Kurier. Pa tudi najhujši konkurent Kronen Zeitung mu je pri njegovih poslih indirektno pomagala, preden ga je indirektno odžagala: hitrejša gradnja avtoceste na jug, katero je Kronen Zeitung zahtevala v poletni kampanji, bo prinesla tudi gradbenemu podjetniku Helbichu lepe denarce...

Odprto pismo pliberških mandatarjev deželnemu glavarju

Pliberk, 30. 8. 1975

ENOTNA LISTA — EINHEITSLISTE
Pliberk — Bleiburg

Gospod deželni glavar
Leopold Wagner
Celovec
Arnulfplatz 1

Spoštovani gospod deželni glavar!

Veseli nas, da Vas lahko pozdravimo ob priliki našega tradicionalnega sejma v Pliberku. Sami ste lahko ugotovili, da je naš sejem res ljudski praznik cele Podjune in kot takšen tudi priljubljen pri vseh prebivalcih.

Zal pa je v to praznično razpoloženje tudi letos vmešana grenka kapljica. Spoštovani gospod deželni glavar, gotovo so Vam znani neljubni dogodki okoli plakatiranja pliberškega sejma. Dovolite nam, da Vam zastavimo v tej zvezi nekaj vprašanj:

1. Kako sodite Vi kot deželni glavar dvojezične Koroške o postopanju pliberškega župana in frakcije Avstrijske ljudske stranke v zvezi plakatiranja za ta sejem?

2. Ali mislite, da se s preprečitvijo dvojezičnega plakatiranja koroški rojaki slovenskega porekla ne bodo več čutili kot tužji v domovini?

3. Ali ni to kršitev demokratičnih načel, če kdo negira sklepe mestnega sveta oziroma se jim izogne?

4. Kakšne pravne posledice čakajo župana ali katerokoli občinsko frakcijo, če kršijo predpise splošnega občinskega reda?

Iz protesta proti očitni diskriminaciji slovenskih koroških rojakov se nadaljnjih oficialnih svečanosti ob priliki otvoritve našega sejma ne bomo udeležili.

Prepis tega pisma dobijo še: a) koroški dnevnik; b) Naš tednik in Slov. vestnik; c) ORF.

FUENS o eksilnih skupinah

Kongres FUENS, federalistične unije evropskih narodnih skupnosti, bo letos od 11. do 14. septembra v Kopenhagnu. Na programu bo kot bistvena točka tudi sprejemba pravil. Predvsem gre v tej zadevi za novo določitev statusa emigrantskih skupin. Doslej je namreč bilo tako, da so bile tudi emigrantske skupine enakopravne, kar zadane pravice zastopanja ter stavljenja predlogov. Med te emigrantske skupine so šteli donavski Švabi, sudetski Nemci ter albanski Kosovari v Jugoslaviji. Novi predlog predvideva za emigrante modus zastopstva le ad personam — za razne osebe.

Med tistimi narodnostnimi skupinami, ki so forsirale novo določitev statusa teh organizacij, je bil tudi

Narodni svet koroških Slovencev. Sedaj pa so se tej iniciativi priključile tudi druge narodnostne manjšine, tako da je v centralnem odboru FUENS bila večina za tozadevno spremembo pravil. Prav iz tega razloga, namreč vpliva emigrantskih organizacij na FUENS, je počivalo v zadnjem času tudi delovanje NSKS. Dr. Reginald Vospernik, ki je od Narodnega sveta imenovan v to organizacijo in izvoljen tudi kot njen podpredsednik, svojih poslov zato tudi ni izvrševal.

NSKS bosta na kongresu zastopala član predsedstva Herbert Seher ter dr. Reginald Vospernik. Po kongresu pa bo Narodni svet ponovno proučil možnost sodelovanja z FUENS.

Prijavite otroke za dvojezični pouk!

STOLETNICA „TRIGLAVA“:

„Biti slovenske krvi, bodi Slovencu ponos!“

Letos mineva sto let, odkar je bilo v Gradcu ustanovljeno slovensko društvo visokošolcev „Triglav“. To društvo je delovalo od 1875 pa do 1922 v Gradcu, potem se je preselilo v Zagreb in od tam v Ljubljano.

Že poprej so imeli Slovenci v Gradcu svoja društva, v letu 1875 pa so hoteli slovenski študentje ustanoviti svoje središče. Izpostavljeni so bili nemškemu pritisku in marsikateri režež, ki je končal takrat v Sloveniji izključno nemške gimnazije, se je pomčil. Pogrešali so slovenske družbene in kulturne povezave, tovariških srečanj in zabave. Prejšnje društvo „Sloga“ in poznejša „Vendija“ sta bili razpuščeni, ker sta bili vseslovenski, tega pa nemška oblast ni trpela. Slovenski študentje so zdaj hoteli ustanoviti svoje izključno slovensko društvo, ker so Hrvati že imeli svoje akademsko društvo „Hrvatska“ in Srbi svojo „Srbadijo“.

Tako se je 31. oktobra 1875 v kavarni ob botaničnem vrtu v Gradcu zbralo osem študentov, ki so sklenili, „da si moramo tudi mi Slovenci eno društvo osnovati, kjer se nam bi bilo mogoče spoznati in se tudi razveseljivati, sklenili smo čisto za nas Slovence, torej strogo slovensko društvo osnovati“. V osnutku pravil so se ravnali po pravih razpuščene „Vendije“

in dali društvu slovstveni in zabavni značaj. Ko so nato kovali pravila, so izbrali med predlaganimi imeni „Sava“, „Soča“, „Grintavec“ in „Nanos“ ime „Triglav“. Novo društvo nikakor ne sme biti kot „Burschenschaft“, društvo nemških študentov, ki so se izživljala v pangermanizmu in po udarjanju nemške časti zlasti s sabljanjem. Šestega novembra 1875 so sklenili ustanovni občni zbor v juridični dvorani univerze v Gradcu, ki se ga je udeležilo „nepričakovano dosti slovenskih dijakov“, med njimi tudi profesor G. Krek, s katerim je „Triglav“ pozneje tesno sodeloval. Tesno so sodelovali tudi s hrvaškimi in srbskim društvom. Najprej se je društvo imenovalo „Literarno-zabavno društvo Triglav v Gradcu“. Pozneje so uvedli srebno-modro-rdeči društveni trak; ta je ostal ves čas obstoja društva.

Potem ko so predložili pravila oblasti, so se 15. decembra 1875 ponovno zbrali v juridični dvorani, navzočih je bilo „25 udov“, pravno veljavno sprejeli pravila ter izvolili odbor in predsednika.

Društvo se je razvijalo živahno in uspešno, kar je dokazovalo, kako potrebno je bilo slovenskim študentom v Gradcu. Zavzetost, ki so jo člani kazali pri društvenem delu, je ustvarjala študentom družabno, kulturno in izobraževalno središče, ki se je razvi-

jalo in obnavljalo od generacije na generacijo. Na svojih zborih so poudarjali, da je pravi pomen društva v tem, „da dajemo malodušnim pogum in da svetu dokažemo, da smo zvesti sinovi svojega naroda“. Geslo društva je bilo: „Biti slovenske krvi, bodi Slovencu ponos!“

Društvo je sodelovalo s skoro vsemi tedaj živečimi slovenskimi javnimi delavci. Delovanje društva se je kmalu začelo širiti na več področij. Razen pevskega zbora so imeli tudi razne sekcije, ki so delovale občasno, pač glede na menjajoče se generacije. Tako so imeli na primer znanstveno sekcijo, tamburaški zbor, sokolski oddelek, ves čas pa je bila sporna sabljaška skupina, ki je morala biti športna in ne kakor nemške, ki so bile nacionalno usmerjene. Vsako leto je društvo proslavljalo Prešernov in Vodnikov dan z bogatim sporedom.

Po občnih zborih ali sejah, ki so jih imeli v raznih gostilnah, je stekel ob pivskem omizju s petjem, govori in udomačenimi ceremonijami zabavni del. Ceremonije je končno uredil v obvezna pravila „Križevačke štatute“ pod psevdonimom I. R. Mukolovecky poznejši zdravnik v Šmarju pri Jelšah dr. Josip Rakež. Ime Mukolovecky je imelo magično moč, saj je moral vsakdo, kakor hitro se je izgovorila ta

(Dalje na 8. strani)

Univerza danes

V ponedeljek se je začel v Dubrovniku mednarodni seminar z naslovom „Univerza danes“. Na njem sodeluje 300 univerzitetnih profesorjev in študentov iz 59 držav Evrope, Azije, Afrike, Severne in Južne Amerike ter Oceanije.

Letošnji jubilejni XX. seminar bo trajal do sobote, 6. septembra, in je pod pokroviteljstvom predsednika republike Tita.

Udeleženci letošnjega seminarja bodo z 41. referati obdelali vprašanja: Univerza danes in Vloga univerze v ustvarjanju novih odnosov med narodi. V okviru prvega tematskega področja pa bodo še posebno skrb posvetili vprašanju znanstveno-predavateljske dejavnosti univerze, strukture in organizacije univerze ter vprašanju Univerze in

družbe. Moderatorji posameznih tematskih področij so: prof. doktor Aleksandra Kornhauser (Univerza Ljubljana), prof. dr. Zdravko Besarović (Univerza Sarajevo) in prof. dr. Najdan Pašić (Univerza Beograd). Vsi referati bodo objavljeni v časopisu Univerza danes.

Mednarodni seminar je v toku dosedanjih devetnajstih delovnih let zrasel v zelo cenjeno univerzitetno tribuno. To je veliko delo jugoslovanskih univerz, s katerim se lahko ponašajo. Blizu 4000 pomembnih univerzitetnih profesorjev, znanstvenih delavcev in študentov iz okoli 100 držav sveta je do sedaj aktivno sodelovalo na seminarju. Imeli so več kakor 800 študij, referatov in poročil o številnih univerzitetnih vprašanjih.

Priprave univerze v Mariboru

V juniju so visoka ekonomsko-komercialna šola, visoka tehniška šola, visoka šola za organizacijo dela v Kranju, pedagoška akademija, višja pravna šola, višja agronomska šola in visokošolska študijska knjižnica podpisale samoupravni sporazum o združitvi v univerzo v Mariboru. Ko je skupščina SRS potrdila tista določila iz tega samoupravnega sporazuma, ki so pomembna za zagotavljanje enotnega sistema dela visokega šolstva v Sloveniji, je svet univerze 3. julija v

tovarni Impol v Slovenski Bistrici razglasil univerzo v Mariboru. S tem je mariborsko višje in visoko šolstvo stopilo v novo obdobje, ki predstavlja logično kontinuiteto njegovega več kot petnajstletnega razvoja.

Slovesna razglasitev druge slovenske univerze v Mariboru bo 18. septembra. Študiral bo 8000 študentov, poučevalo pa 168 rednih in 97 pogodbenih visokošolskih učiteljev. Nastavljenih pa še 47 rednih in 15 pogodbenih asistentov.

Za ženo in dom

Kako ravnamo s prvošolčki?

Čez nekaj dni se bo za desetisoče prvošolčkov začela s pričetkom šole resnost življenja.

Da bi njim in njihovim staršem olajšali ta izredno važni korak, daje dr. Norbert O t e l, šolski zdravnik dunajskega zdravstvenega urada, zanje nekaj nasvetov.

DNEVNI RED PRVOŠOLČKA NAJ BI BIL TAKLE:

- **Otrok naj spi enajst ur** (od 20. do 7. ure), dnevno naj dela tri do štiri ure, za igre in druga opravila naj bi potreboval pet do šest ur; tri ure naj rabi za jelo in počitek, medtem ko bi naj za slačenje, oblačenje, umivanje in podobno porabil eno uro.
- **Spanje otroka ne smemo na noben način motiti**, ne v njegovi so-

bi, kot tudi ne v sosednjih prostorih, kajti čeprav se ne zbudi, njegovo spanje vseeno ni tako globoko, da bi se naslednjega dne počutil popolnoma spočitega in osveženega.

● **Po sebi se razume, da prvošolček nima kaj iskati ob večernih in nočnih televizijskih programih.** Ena ura gledanja televizije dnevno je zanj že preveč. (Nedavno smo v našem listu zapisali, da je dovolj za šolsko mladino le pol ure televizije na dan!)

● **Jutro, to je čas pred šolskim poukom**, mora potekati mirno. Otroka moramo prebuditi pravočasno, da lahko mirno vstane, se umije in obleče v miru.

● **Tudi zajtrkovati mora brez naglice in prisiljevanja.**

● **Šolsko torbico mora nositi na hrbtu!** Naramnice torbe morajo biti tako široke, da ga ne režejo v hrbet!

● **Otroci radi nosijo dnevno vse šolske stvari s seboj, ker se bojijo, da ne bi kaj pozabili.** Zato je nujno, da jim starši, ko končajo svoje domače naloge, pomagajo pri spravljajanju šolske torbice, da bi na ta način zmanjšali njeno težo.

● **Zajtrk naj bo skromen, a ne enoličen, nikakor ne preobilen:** kruh, maslo, sir, klobase ali narezek, sadje, sladkarije, tudi čokolada niso priporočljivi in jih je treba zato odkloniti!

● **Mleko je tekoča hrana.** Prav zaradi tega naj bi otroci pili mleko, ter naj bi dopoldne jedli manj trdne hrane. Predebeli otroci naj bi jedli le sadje! B. L.

Seminar za moderno makedonščino

Ohrid. — Tu se je te dni končal seminar makedonskega jezika, literature in kulture. Ta velika slavistična prireditev ne pomeni le veliko afirmacijo makedonskega jezika v sodobnem znanstvenem svetu, temveč je tudi plodno srečanje slavistov in makedonistov z vsega sveta. Letos so se udeležili seminarja predstavniki 64 svetovno znanih univerzitetnih centrov, iz Chicaga, z Dunaja, iz Berlina, Kölna, Düsseldorfa, Moskve, Varšave, Stockholma in drugih, seveda tudi jugoslovanskih.

Letos so na seminarju za makedonski jezik, kulturo in literaturo razpravljali o glavnih značilnostih dialektične diferenciacije makedonskega jezika, o sodobnem trenutku makedonske pripovedne lite-

rature in o funkciji glagola „imeti“ v balkanskih in slovanskih jezikih.

LIKOVNO SREČANJE TREH DEŽEL

Likovno srečanje umetnikov iz Slovenije, Avstrije in Madžarske, „Panonija“, je letos že peto po vrsti. Po deset umetnikov iz vsake dežele se bo tokrat predstavilo v mestecu Železno (Eisenstadt) na Gradiščanskem, kjer bo 11. septembra ob 17. uri slavnostna otvoritev razstave. Ker praznujejo letos pravzaprav že majhen jubilej, so organizatorji pripravili posebno privlačen katalog, v katerega so vključili tudi barvne reprodukcije del sodelujočih umetnikov.

LEV DETELA:

(1. nadaljevanje)

Koroški pesniki in pisatelji

„LIPOV CVET“ MILKE HARTMAN

Na svet proze in poezije ni mogoče gledati le z enega zornega kota. Ni mogoče dopuščati le take in samo take poezije in pri tem izključevati vsako drugačnost. Popolnoma pravilno je, da poleg MODERNE oziroma MODERNISTIČNE poezije živi tudi slovenska TRADICIONALNA poezija. Prav to poezijo morejo doumeti preprosti bralci in poslušalci, za katere so vrtoglavi miselni skoki velikokrat zelo zahtevne modernistične poezije nerazumljivi in zato tudi nezanimivi. Tako ima pesniški svet Milke Hartman tudi svojo posebno KOMUNIKACIJSKO funkcijo: je vez med našo živo poezijo in našim ljudstvom. Naše ljudstvo od pesmi Milke Hartman res nekaj ima in verjamem, da so mu pesmi iz zbirke „MOJE GREDE“ ali pa iz „LIPOVEGA CVETA“ všeč.

Lovro Kaselj je napisal novi pesniščini pesniški zbirki lepo uvodno besedo. V njej med drugim pravi tudi tole: Pesniški zbirki je Milka Hartman dala naslov „LIPOV CVET“. Omamnemu vonju lipovega cveta je odpirala srce in čutila, ko je zlagala te pesmi. Sama se čuti kot sat, ki vanj nosijo čebele — „prazvoki ljubezni“ — v lipi nabrano strd. Ljubezen v vseh plemenitih zvrsteh in odtenkih diha iz sleherne pesmi: ljubezen dekleta do fanta-junaka, ljubezen hčerke do matere in očeta, ljubezen sestre do bratov, ljubezen kmetice do doma in grude, ljubezen Slovenke do domovine in naroda, ljubezen vernice do Cerkve, do Križanega, do Boga.

Pesniški svet Milke Hartman je svet vsakdanjega življenja: rodni dom in vrt ob njem, domače polje in travniki, domači gozd in gaj, domovina...

Pesnica se zaveda, da je dosegla življenjsko jesen, da ji je „kratko odmerjen čas“, da ji je „polje las pokrilo ivje“. Zato pohiti „med njive, po poti domači“, da še opravi „jesensko setev“...

Naslov „LIPOV CVET“ vzmiri in poživi. To je lep, preprost, a hkrati tudi zelo izviren naslov, eden najboljših, kar jih premorejo naše pesniške zbirke iz zadnjega časa. Poleg tega pa je ta naslov zelo prikladen za pesmi Milke Hartman. Mogli bi reči, da ta naslov popolnoma odgovarja.

„LIPOV CVET“, to je naslov lepe zrelosti. Omamni vonj lipovega cveta nas tiste vroče poletne dni napolni s posebnim bogastvom in hrepenenjem. Tako kot lipa daruje svoj opojni cvet svetu, tako daruje Milka Hartman svetu najboljše, kar ima: izvirno poezijo. Lipov cvet raste v pesniški zbirki Milke Hartman v izrazito večploskovnost. Pomeniti more res cvet rastline, cvet drevesa, lipe. Pomeniti more tudi zrelost na sploh. Ali pa pesniščino zrelost. Pomeniti more tudi opojno omamo in blaženost. In končno more pomeniti tudi simbolični slovenski svet, cvet našega naroda, lipov cvet.

Pesem „LIPOV CVET“, po kateri je dobila vsa zbirka ime, je učinkovita, premišljena in hkrati dovršena pesem, ki bi jo morale upoštevati tudi bodoče antologije slovenske izvorne poezije.

Prav je, da jo tu v celoti še enkrat predstavimo, da pride njena odlična popolnost tembolj do izraza:

Lipov cvet
opojno v noč dehti.
Tih vse je,
veter veje;
lipov cvet

mehko s cvetočih vej
mi, zvest prijatelj, govori:

Postoj to noč
v prelesti blaženih vonjav!
Priklidem ti
spomine iz daljav...

Postala sem.
Vso noč
sem govorila
brez besed:

Oj lipov cvet,
znanilec rajskih gred,
imam te rada!
Glej, ob tebi spet sem mlada.
V meni vse je prepojeno z medom.
S svojim grem
umirjenim pogledom
na vsa pota
mladostnih iskanj,
spet obiščem,
polna vere,
vse večere
tihih sanj...

Na dovršen način je pesnica prav v tej pesmi soočila življenjsko zrelost z mladostno nadebudnostjo. Ob dehtenjem drevesu je Milka Hartman spet mlada, kot je živa in mlada njena poezija, ki nima nič trudno svetopoljskega ali starčevskega v sebi.

Po drugi strani pa je pesem „LIPOV CVET“ v nekem smislu tudi pesem z ljubezenskim, erotičnim motivom, saj nekako utemeljuje vire mladostnega ženstva, oziroma deklive. (Dalje prihodnjič)

PROF. DR. ANTON WUTTE:

(22. nadaljevanje)

Kraji in pokrajine potovanja lanskih maturantov po Jugoslaviji (2. del)

Najnižji prehod so Postojnska vrata 609 metrov nad morjev. Preko njih vodita cesta in železnica v Trst in Rijeko. Od vasi Razdrto zahodno od Postojne do Vrhnike so cesto spremenili v moderno dvosmerno avtocesto z več tirišči. Te smeri se poslužuje tudi vodna pot po Ljubljani navzgor, ki so jo uporabljali prevozniki do zgraditve tržaške ceste. Med pokrajino ob Krki in Posavskim hribovjem peljeta po nekdanji rimski trasi iz Ljubljane cesta v Zagreb in dolenska železnica preko Novega mesta v Karlovac na Hrvaškem. Iz Ljubljane vodita železnica in cesta tudi v Kamnik, cesta se odcepi od Celjske ceste pri Domžalah odnose pri Trzinu.

Turizem pa je najbolj razvit na Bledu in Ljubljani.

Ker so prirodni pogoji za razvoj gospodarstva ugodni in ker zlasti industrija, promet in turizem zelo napredujejo, je Ljubljanska kotlina danes povečini že gosto poseljena. Že na prehodu Ljubljanske kotline v dolino Save Dolinje, v tako imenovano Dolino, se razvijajo Jesenice že od nekdaj ob proizvodnji in predelavi železa. Že v 17. stoletju so kopali železno rudo v Savskih jamah pod Golico, iz katere so izdelovali železo in ga predelovali v fužinah. Valvazor piše, da so na Savi izdelovali orožje, ki je rado pilo turško kri. Pred več kot sto leti je dušila konkurenca tuje industrije slovensko fužinarstvo. Tedaj je kupilo nekaj ljubljanskih kapitalistov propadajoče plavže in fužine na Savi in Javorniku ter ustanovilo Kranjsko industrijsko družbo. Le-ta je te obrate ohranila, izgradila pa tri plavže v Trstu, kjer so lahko poceni dovažali železno rudo. Na Jesenicah so podrli plavža na oglje in začeli izdelovati jeklo iz surovega železa, ki je prihajalo iz Trsta. Po prvi svetovni vojni je nova meja proti Italiji odrezala Jesenice od plavžov v Trstu in so morali dovažati železno rudo iz Bosne. Postavili so dva plavža, v katerih so jo topili. V stari Jugoslaviji

so na Jesenicah proizvajali več kot polovico jugoslovanskega jekla. Ko so po drugi svetovni vojni nastale velike železarnice v Zenici, Nikšiču in Skopju, ki so bliže rudnikom železne rude, je začela železarna na Jesenicah proizvajati kakovostne vrste jekla. Zaposluje vedno več okoliškega prebivalstva in zelo vpliva na rast Jesenic, ki so postale leta 1929 mesto. Že pred desetimi leti so štejele 16.500 prebivalcev. Danes so zelo moderno mesto, železniško križišče in eden najpomembnejših industrijskih krajev v Jugoslaviji z obsežno modernizirano železno industrijo.

Na skrajnem severozahodnem koncu Ljubljanske kotline, v Blejskem kotu z osamljenimi griči med Savo Bohinjko in Savo Dolinjo, stoji Bled v lepi okolici. Tih ob mestecu je Blejsko jezero z otokom s cerkvico in z gradom na grajskem hribu visoko nad njim. Po terasah ob jezeru in pod osamelci so naselja s hoteli, vilami in parki. V ozadju se dvigajo bregovi Jelovice in Pokljuke, nad katerimi se vzpenja Triglav. Na nasprotni strani pa se dvigajo Stol in drugi visoki vrhi Karavank.

Domačini se dolgo niso zavedali vrednosti jezera. Grajski oskrbnik ga je v 18. stoletju hotel celo speljati v Savo Bohinjko, da bi osušeno dno uporabil za obdelovanje in opekarno, pa mu deželni zbor tega ni dovolil. Še sredi 19. stoletja so prihajali le romarji v cerkev na otoku, na mestu današnjega hotela „Toplice“ pa je stala lopa in v njej je bilo kopalnišče s toplo vodo termalnega vrelca. Leta 1855 je začel Švicar Arnold Rikli zaradi ugodnega podnebja, toplic in lepe okolice z zdravljenjem bogatašev. Ko so zgradili gorenjsko železnico, pa so začeli prihajati ljudje tudi na letovišče na Bled. Nastali so prvi hoteli in vile. Po letu 1900 je imel Bled že nad 2500 gostov na leto, leta 1939 pa že nad 24.000. Po drugi svetovni vojni se je turizem zelo razmahnil in Bled olepšal. Leta 1960 je zna-

šalo število gostov okrog 50.000, število prenočitev pa približno 250 tisoč, od teh je bila skoraj polovica inozemskih. Leta 1963 je štel Bled 4170 prebivalcev, imel je svoj mestni odbor, vključen pa je bil v radovljiško občino. Na Bledu so bili tedaj uradi gozdnega gospodarstva in lesnoindustrijsko podjetje ter tovarna čipk in vezenin.

Blejski grad je bil v srednjem veku od leta 1004 dalje sedež oblasti briksenškega gospostva, škofa v Briksnu na Južnem Tirolskem, ki je obsegalo celi Blejski kot in še več. Bil je lastnik tudi še drugih graščin in posestev v današnji Sloveniji, prav tako na Koroškem. Po drugi svetovni vojni so ga obnovili in v

njem namestili muzejske predmete, ki prikazujejo prerez grajske kulture na Slovenskem. Blejski grad je danes za Postojnsko jamo najbolj obiskovan v Sloveniji.

Severovzhodno od Bleda je Vrba, rojstna vas največjega slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna. Njegovo rojstno hišo je pred drugo svetovno vojno na pobudo pisatelja Frana S. Finžgarja odkupila šolska mladina in je sedaj urejena kot spominski muzej. V Doslovičah pa se je rodil pisatelj Fran S. Finžgar. Iz teh dveh in drugih devetih vasi pod Brezniškimi pečmi je izšlo od leta 1800 do leta 1900 sto dvajset izobražencev, pravi pisatelj Finžgar v svoji knjižici „Leta moje mladosti“.

Nasprotno od Bleda na lepem položaju ob vznožju Karavank so Begunje, kraj žalostnega spomina, kjer je imel med drugo svetovno vojno okupator v ženski kaznilnici zapore. Na vrtu kaznilnice so grobišča talcev in spomeniki. Drugo

grobišče talcev je v dolini Dragi, ki pa sega od Begunj v Karavanke.

V Lescah, vzhodno od Bleda, ob gorenjski železnici in gorenjski cesti, se je že v stari Jugoslaviji razvilo nekaj industrije, tovarna verig in tovarna čokolade. Danes je pri vasi tudi letališče. Največji kraj severozahodnega predela Ljubljanske kotline pa je Radovljica, ki je štela že leta 1961 2600 prebivalcev. Ustanovili so jo v srednjem veku Ortenburžani, ki so gospodovali na Pustem gradu onstran Save, na pomolu med globoko savsko dolino in suho dolinico ob Predtrgu. Ta ugodni obrambni položaj je njen razvoj tako pospeševal, da je dobila mestno pravico že v 15. stoletju in se je začela uveljavljati v obrti in trgovini. V novejšem času sta ji postali tekmovalki Bled in Jesenice, ostala pa je kljub temu še dolgo upravno središče. Leta 1963 je bila sedež občine, ki je upravljala tudi Bled in Bohinj. V mestecu je bilo tudi nekaj industrije, podjetje lesne industrije, tovarna pletenin in tovarna nogavic. Zaradi lepe okolice in ugodnih poletij postaja tudi cilj turistov. V gradu se nahaja čebelarski muzej. V bližini pa nameravajo postaviti Jugoslavijo v malem, kjer bodo stali modeli zanimivih stavb iz cele Jugoslavije.

Od številnih vasi vzhodno od Radovljice slovijo Brezje kot romarski kraj in svoječasno Kropa kot središče železarstva. Tam so v dveh fužinah talili železo iz železne rude iz sosednje Jelovice. V dvajsetih vigenjcih pa so iz tega železa na roko izdelovali žebelje in jih tovorili v bariglah čez hribe v Trst petsto let. Iz tega ročnega kovaštva se je razvila sedanja tovarna žebeljev in vijakov ter podjetje umetnega kovaštva.

Ob robu kranjske ravnine je v polkrogu južno od Kranja razvrščenih nekaj mestec, ki so pomembna industrijska središča. Škofja Loka je dobila ime po škofih iz Freisinga na Bavarskem, katerim je podelil leta 973 nemški cesar Oton II. loško ozemlje, škofjeloško hribovje. Gospostvo škofov je trajalo do leta 1803, torej 830 let. Freisingški škofje so zgradili na obronkih loškega hribovja utrdbe in grad. Pod njim pa je nastalo polagoma ob sotočju Selške in Poljanske Sore mesto z

(Dalje na 7. strani)

Bled s Karavankami v ozadju. V ospredju je Blejsko jezero z otokom. Na skalnatem hribu, ki se dviga nad jezerom, stoji grad. Za jezerom se širi mesto Bled. Bled je zdravilišče, najlepše alpsko letovišče v Sloveniji in eden najpomembnejših krajev turizma. Obnovljeni grad je za Postojnsko jamo najbolj obiskovan od turistov. Ob južni obali jezera je začasna poletna rezidenca predsednika Tita.

JACK LONDON:

26

TRI SRCIA

„Dotikati se starih svetinj plemena Maya je veliko bogoskrbnost. To je pot v smrt. Mnogi so že na ta način umrli. Smrt je nastopila naenkrat in bila je grozna. Tako je umrl tudi moj stari oče. Tudi on je ljubil žensko iz nižav. In iz ljubezni do nje, zaradi zlata je prodal skrivnost plemena Maya ter ljudem iz doline s pomočjo svetih vozlov pokazal pot tja, kjer so skriti zakladi. Poginil je in z njim so poginili vsi. Zdaj moj oče ne ljubi žensk iz nižave, ker je star. Preveč jih je ljubil v mladosti — in v tem je njegov greh. Oče ve, kako nevarno je kazati pot k zakladom. Mnogi so že iskali te zaklade. Od tistih, ki so jih našli, se ni še nihče vrnil iz tega pogorja. Ljudje pripovedujejo, da so našli to skrivališče tudi conquistadorji in pirati Angleža Morgana, pa so vsi pustili tam svoje kosti.“

„Postaneš po očetovi smrti tudi ti veliki svečenik plemena Maya?“ ga je vprašal Francis.

„Ne, señor,“ je odkimal peon z glavo. „Jaz sem samo po očetu potomec tega plemena. Vozlov ne znam brati. Oče me ni naučil, ker se po mojih žilah ne pretaka čista kri plemena Maya.“

„A če bi umrl, recimo ta hip, je še kdo, ki bi znal brati vozle?“

„Ne, señor. Moj oče je zadnji, ki še pozna starodavni jezik.“

Naenkrat sta se pojavila Leoncie in Ricardo. Vsi so ostrmeli. Mule sta pustila tam, kjer so se pasle mule Morganove ekspedicije, ter neopaženo prišla do kotline. Stala sta tu in v zadregi gledala na svoje prijatelje. Henry in Francis sta se na prvi pogled razveselila Leonciinega pri-

hoda, toda tega veselja je bilo takoj konec, čim sta pomislila, kakšna nevarnost preti mladenki v teh divjih džunglah. Zato sta energično zahtevala, naj se Leoncie z Ricardom nemudoma vrne.

„Saj me vendar ne morete poslati nazaj, ne da bi mi dali poprej jesti,“ je dejala in zlezla v kotlino s čisto žensko zvijačo.

Stari svečenik je slišal ta pogovor. Vstal je in oči so se mu srdito zaiskrile, ko je zagledal Leoncio. V divji jezi jo je začel zmerjati. V stavke, ki jih je naglo izgovarjal v starem jeziku plemena Maya, je vpletel priložnostne španske besede.

„Oče pravi, da pomeni ženska zlo,“ je prevedel peon očetovo zmerjanje. „Pravi, da ženske zanašajo med moške prepri, da nosijo s seboj naglo utrujenost in nenadno smrt. Za ženskami vedno gre nesreča in božja jeza. Njihova pota niso božja. Ženske vodijo moške v pogubo. Pravi, da so ženske večne sovražnice Boga in moškega in da je človeku pot k Bogu zaprta, čim se pojavi ženska. Pravi tudi, da ženske vedno izbrišejo sledove božjih nog in da zadržujejo moške na poti k Bogu. Moj oče pravi, da se mora ta ženska takoj vrniti.“

Smeje je Francis poslušal svečenikovo obtožbo ženskega spola, Henry je pa pripomnil:

„No, vidite, Leoncie, zdaj ste slišali, kaj so ženske. Tu ni mesta za vas. V Kaliforniji, tam je mesto za ženske. Tam imajo ženske celo volilno pravico in moški jih obožujejo.“

„Vsa nesreča bo najbrž v tem, da si je starec predobro zapomnil žensko, ki mu je zagrenila mladost,“ je dejal Francis. Obrnil se je k peonu, rekoč:

„Prosi očeta, naj prebere, kaj pravijo vozli — so za ali proti hoji ženske po božjih stopinjah.“

Zaman je veliki svečenik čital in prebiral svoje pismo. O ženskah ni bilo v njem duha ne sluha.

„Svoje lastne izkušnje je zamenjal z mitologijo plemena Maya,“ se je zasmel Francis zmagoslavno. „Mislim, da ni nič strašnega v tem, Leoncie, če se udeležite naše zakuske. Kava že vre. Potem pa...“

Toda ta „potem“ je nastopil prej, kakor so mislili. Komaj so sedli in začeli jesti, ko je Francisu, ki je vstal, da ponudi Leoncii prepečenca, krogla zbila klobuk z glave.

„Pri moji veri!“ je dejal in sedel. „Tega pa res nisem pričakoval. Henry, poglej no, kdo me je hotel kar tako tebi nič meni nič ustreliti.“

Tisti hip so se vsi, razen starega svečenika, ozrli na sotesko. Opazili so, kako se od vseh strani plazijo strašne postave bojevnikov, nekaka čudna zmes vseh mogočih ras. Menda so se zbrala vsa plemena sveta, da naredijo njihove obleke in namažejo njihove obraze.

„To je najostudnejša sodrga, kar sem jih kdaj videl!“ je dejal Francis.

„To so divjaki iz plemena Caroo,“ je zamrmral v nepopisnem strahu peon.

„Tristo hudi...“ je hotel Francis zakleti, pa si je premislil: „Za boga, kdo pa so ti izrodki plemena Caroo?“

„Pekel jih je vrgel iz sebe,“ je odgovoril peon. „Krvoločni so bolj, kakor Španci in strašni bolj, kakor pleme Maya. To pleme se sploh ne ženi drugod. Živi kakor krdelo divjih zveri. Nobenega svečenika ni pri njih. To so vražji sinovi in še pekel bi jih ne sprejel!“

Tedaj je vstal stari Maya, pokazal s prstom na Leoncio in izjavil, da je ona vsega kriva. Krogla mu je popraskala ramo in starec se je zamajal.

„Pritisni ga na tla!“ je zaklical Henry Francisu. „Edini, ki zna brati vozle, a Chiine oči se še niso zasvetile.“

Francis je ubogal. Iztegnil je roko in potegnil starca za nogo, tako da se je zgrudil na tla.

Henry je vzel puško in začel streljati. Kmalu so se mu pradžili tudi Francis, Ricardo in peon. Stari svečenik je pa znova pobral svoje vozle in se zagledal v visoke gorske grebene.

„Stoj!“ je vzkliknil Francis in njegov glas se je izgubil v pokanju pušk.

Po vseh štirih se je moral splaziti od enega do drugega

RADIO CELOVEC

SLOVENSKE ODDAJE

NEDELJA, 7. septembra: 7.05—7.35 Duhovni nagovor. — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 8. septembra: 13.45 do 14.30 Celovski radijski dnevnik. — Ljudske pesmi o Mariji (Pojejo selški fantje in dekleta). — Aktualna znanost: Kaj pravi znanost o napačnosti.

TOREK, 9. septembra: 9.30—10.00 Za vsakega nekaj. — 13.45—14.30 Celovski radijski dnevnik. — Šport. — Otroci, poslušajte.

SREDA, 10. septembra: 13.45—14.30 Celovski radijski dnevnik. — Poper in sol.

ČETRTEK, 11. septembra: 13.35 do 14.45 Celovski radijski dnevnik. — Domače pesmi. — Knjige za vas. — Zbori pojo.

PETEK, 12. SEPTEMBRA: 13.45 do 14.30 Celovski radijski dnevnik. — Komorna glasba.

SOBOTA, 13. septembra: 9.45—10.30 Od pesmi do pesmi. — od srca do srca.

TV AVSTRIJA

1. PROGRAM

NEDELJA, 7. septembra: 16.30 Igra treh dežel — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Priljubljene operetne arije — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura — 19.50 Šport — 20.15 Leonce in Lena, šalo-igra Georga Büchnerja — 21.45 New-yorkška šola — 22.30 Poročila.

PONEDELJEK, 8. septembra: 9.30 Šolski poskusi in šolska reforma — 10.30 Vražja čer — 18.00 Raji živali — 18.25 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Onedinova linija: Slovo od preteklosti — 21.40 Glasbena poročila — 21.45 Ludwig van Beethoven: Sonate za klavir — 22.55 Poročila.

TOREK, 9. septembra: 9.30 Inštrumenti tehnike: Optično steklo — 10.00 Oksidacija in redukcija — 10.30 To ni za male deklice — 18.00 Schöngrubberjevi — 18.25 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport. — 20.00 Kdor trikrat laže — 21.00 Hepiend za zakon — 22.50 Poročila.

SREDA, 10. septembra: 9.30 Kmetijstvo danes — 10.00 Prometna vzgoja — 10.30 Srečanje dveh

pištol — 17.30 Kenny in njegovi prijatelji — 18.00 Naslednji, prosim — 18.25 MI — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Zgodbe iz Avstrije — 21.05 Mačke loviti — 21.15 Najdenček — 22.00 Poročila.

ČETRTEK, 11. septembra: 9.30 Organizacija obrata — 10.00 Kaj lahko postanem? Poklici, ki predelejo material — 10.30 Hepiend za zakon — 18.00 Farma Follyfoot — 18.25 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Srečanje z živaljo in človekom — 20.55 V. I. P. — gugalnica — 21.40 Robert Bresson (1974): Lancelot, kraljičin vitez — 23.00 Poročila.

PETEK, 12. septembra: 9.30 Lesorez in linorez — 10.00 Svetloba na temni podlagi — 10.30 Zlata puščica — 18.00 Jetsonovi — 18.25 MI — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki, kultura, šport — 20.00 Boljša televizija: Antena — 20.15 Uradni spisi XY-nereseni — 21.20 Redkvice od spodaj — 22.40 Poročila — 22.45 Gospod Rossi taborjuje. — 22.55 Uradni spisi XY-nereseni.

SOBOTA, 13. septembra: 10.00 Niževavstrijski kulturni trg — 17.00 Poskušajte z nami: Zmaj — 17.30 Indijanska reka — 18.00 Heinz Conrad v soboto zvečer — 18.25 Prizma — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki — kultura — 19.55 Sport — 20.15 Halo... hotel Sacher... — 21.20 Panoptikum — 21.40 Italijanski vestern — 23.10 Poročila.

TV AVSTRIJA

2. PROGRAM

NEDELJA, 7. septembra: 14.15—16.05 Svetovno prvenstvo avtomobilске dirke formule I v Monzi — 18.00 Mednarodne konjske dirke v St. Gallnu — 19.50 Enciklopedija, znanstvena knjiga — 20.15 V lastni zadevi.

PONEDELJEK, 8. septembra: 17.55 Oksidacija in redukcija — 18.25 Angleščina za začetnike — 19.00 Potovanje po zapuščenih deželi — 20.00 Najdenček — 20.50 Ljubezen do Krete.

TOREK, 9. septembra: 17.55 Kmetijstvo danes (2) — 18.25 Angleščina — 19.00 Bolgarski baleti — 20.00 Filmske zgodbe iz Avstrije.

SREDA, 10. septembra: 17.55 Organizacija obrata (2) — 18.25 Francoščina — 19.00 Portret zbiralca — 19.40 Iskanje zadnjih divjih živali Evrope — 20.00 Politična do-

kumentacija — 20.45 Stalno kuharsko omizje.

ČETRTEK, 11. septembra: 17.55 Umetniške tehnike — lesorez in linorez — 18.25 Ruščina — 19.00 Oči k vesolju — 20.00 Osamljena hiša — nato: Izdajalsko srce, igra.

PETEK, 12. septembra: 17.55 Šolski poskusi in šolska reforma — 18.25 Nemščina (22) — 19.00 Beli človek v peklju — 20.00 Skladiščnik (1) — 20.45 Kultura posebno.

SOBOTA, 13. septembra: 16.15 Ljubljenec bogov; usoda filmske igralkе Renate Müller — 19.00 Oswald von Wolkenstein (pevec in politik 1377—1445) — 20.00 Galerija — 20.15 Helmut Qualtinger — 21.40 Vprašanja kristjana — 21.45 Politična dokumentacija.

TV Ljubljana

NEDELJA, 7. septembra: 9.25 Poročila — 9.30 R. M. du Gard: Thibaultovi, — 10.20 V 80 dneh okrog sveta, biseri morja — 12.00 Poročila — Nedeljsko popoldne — 17.45 Nicholsove dogodivščine, — 19.30 TV dnevnik — 20.05 G. Mihič: Ženske iz djavoljih merdevin — 20.45 S kamero po svetu: Spomenik čevljem, — 21.15 Moda za vas — 21.25 Leta minevajo, čas teče — 21.55 TV dnevnik — 22.10 Športni pregled.

PONEDELJEK, 8. septembra: 8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 17.30 V. Pečjak: Slovo, serija Drečček in trije Marsovčki — 18.05 Glasbena oddaja: Trpanjski glasbeni večeri, — 18.40 Danes v igri — jutri zares, serija: Pred izbiro poklica — 19.30 TV dnevnik — 20.05 A. Mercero: Ptice —

Kraji in pokrajine potovanja...

(Nadaljevanje s 6. strani)

raznimi obrtni, trgovino, sejmi, cerkvami in samostani. Na višjih pobočjih so krčili gozdove in naselili v 13. stoletju tirolske kmete, v 13. in 14. stoletju pa slovenske Korosce. V 14. stoletju je poklical freisinški škof furlanske fužinarje, ki so ustanovili naselje Železniki, toplili železno rudo iz bližnje Jelovice in izdelovali žebelje. O nekdanji Stari Škofiji Loki z gradom in škofjeloškem hribovju piše pisatelj Ivan Tavčar v svoji „Visoški kroniki“. Gospodarsko napredovati je začela Škofja Loka šele po prvi svetovni

B. Sass: Zadnji list — 21.40 Renaissance Chambard — 22.00 TV dnevnik.

TOREK, 9. septembra: 8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 11.05 TV v šoli — 17.30 Velike so majhne lepote, serija Preproste besede — 18.10 Biseri morja — 18.35 Kombinacija dveh slogov — 18.45 Ptujski kulturni teden — 19.30 TV dnevnik — 20.05 Tretji svetovni mir; Bomba ali življenje — 21.10 Ch. Bron-te: Jane Eyre — 22.00 TV dnevnik.

SREDA, 10. septembra: 8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 17.25 J. Verne: V 80 dneh okrog sveta — 18.05 Mladi za mlade — 18.40 Kaj pove črna skrinjica — 19.30 TV dnevnik — 20.05 Hirošima, ljubezen moja — 21.40 TV dnevnik — 21.55 Nogomet Poljska: Nizozemska.

ČETRTEK, 11. septembra: 8.10 TV v šoli — 10.00 Francoščina 17.30 L. Suhadolčan: Rojstni dan tete Ane — 18.20 Napoleon in Ljubezen — 19.30 TV dnevnik — 20.05 Preplah ob jezeru — 21.00 Kam in kako na od-dah — 21.10 Četrtekovi razgledi — 22.10 TV dnevnik.

PETEK, 12. septembra: 8.10 TV v šoli — 10.00 TV v šoli — 17.20 Pisani svet: Vis, 2 .del — 18.05 Slovenski rock 75, Marko Breclj — 18.40 Od mlajše kamene dobe do srednjega veka — 19.30 TV dnevnik — 19.50 Tedenski notranje-politični komentar — 20.05 Umrem ob vsaki zori — 21.45 TV dnevnik.

SOBOTA, 13. septembra: 9.30 TV v šoli — 10.35 TV v šoli — 12.00 TV v šoli — Šport — 18.20 Otroški filmi — 19.30 TV dnevnik — 19.50 Tedenski zunanje-politični komentar — 20.05 Velika sprememba — 20.35 Mo-da za vas — 20.45 Zaključna prireditev ob koncu sredozemskih iger — 21.50 Film: Kojak — 22.40 TV dnevnik.

vojni v stari Jugoslaviji. Po zadnji svetovni vojni ji omogoča industrija hiter vzpon. Leta 1963 so obratovale tam tovarna klobukov, tovarne hladilnikov, podjetja „Transturist“ in „Tehnik“, lesna industrija, elektrotehnično podjetje in podjetje „Odeja“. Tedaj je bilo mesto sedež občine in je imelo okrajno sodišče, gimnazijo in zdravstveni dom. Leta 1961 je štelo nad 3400 prebivalcev, skupaj z bližnjimi vasi pa okrog 7000. Škofja Loka je od vseh slovenskih mest najbolj ohranila svojo prvotno srednjeveško podo-

bo. V gradu je nameščen pokrajinski muzej, ki se odlikuje po zbirkah o razvoju obrti in cehov.

Medvode so se med ožjim ljubljanskim okolišem in kranjsko ravnjo razvile v lokalno središče s pomembno industrijo. Poleg tovarne za celulozo so obratovale tam leta 1963 še tekstilna tovarna, tovarna barv in lakov, tovarna tesnil iz plastičnih mas in tovarna specialnih mizarskih izdelkov ter vodna elektrarna ob iztoku Save iz soteske. Že leta 1961 so štejele okrog 1200 prebivalcev, od leta 1963 so priključene k občini Šiška. Za jezom elektrarne zaustavljeno in zvišano Savo imenujejo po vasi Zbilj Zbiljsko jezero.

Domžale so se zaradi zelo ugodnega položaja ob cepitvi poti v Ljubljano, Kamnik, proti Moravčam in čez Trojane v celjsko kotlino izredno hitro razvijale in postale po drugi svetovni vojni že mesto. Do leta 1961 je naraslo število prebivalcev nad 3500. Najpomembnejši obrat je bil leta 1963 tovarna usnjenih izdelkov, ki jih tudi izvažajo v inozemstvo. Poleg tega so obratovale tam mlinarska, kemična, živilska in oblačilna industrija.

Kamnik z veličastnim ozadjem Alp je bil v 12. stoletju last mogočnih južnotirolskih grofov Andechs-Meranskih in najvplivnejše mesto kranjske dežele. Skozi njega je peljala nekoč glavna cesta od Čedad v Italijo mimo Škofje Loke po Tuhinjski dolini vzhodno od Kamnika do Savinje in dalje k podonavskim pokrajinam. Že sredi 13. stoletja ga je prehitela Ljubljana. Ostal pa je še dalje obrtno in trgovsko središče večje okolice, kjer so se vrstili obrati na pogon vodne sile Bistrice kovačev, žebeljarjev, usnarjev in krznarjev. V 17. in 18. stoletju se je potem še preusmeril glavni promet iz zahoda proti vzhodu preko Trojan, prehoda iz Ljubljanske kotline v Celjsko kotlino, da je ostal Kamnik ob strani. Zato je nastalo tam prvotno poleg smodnišnice le nekaj manjših obratov lesne in usnjarske industrije. Šele potem, ko so zgradili lokalno železnico iz Ljubljane v Kamnik, leta 1891, so nastali prvi večji obrati. Mesto je začelo postajati letoviščarski kraj in izhodišče turizma na Kamniške Alpe.

(Dalje prihodnjič)

tovariša ter opozoriti vsakega posebej, naj neha streljati. Vsakemu posebej je moral pojasniti, da je vso njihovo strelivo natovorjeno na mulah in da morajo štediti z naboji, ki so jim še ostali.

„In pazite, da vas sovražne krogle ne zadenejo,“ je svaril Henry peone. „Njihove muškete in stare puške s kresilom so zelo nevarne. Krogla iz take puške zapusti široko rano.“

Čez eno uro je imel samo še Francis nekaj nabojev v samokresu. Vsi drugi so ostali brez streliva. Na divje streljanje razbojnikov plemena Caroo ni nihče več odgovarjal. José Mancheno je prvi opazil ta kritičen položaj. Previdno se je splazil na rob soteske, da se prepriča, kaj je z obleganci. Nato je dal svojim tovarišem znak, da je oblegancem zmanjkalo streliva in da je zdaj najugodnejši trenutek za naskok.

„Past ni napačna, senori,“ je zaklical oblegancem in divja drhal mu je odgovorila s krototom.

Toda to, kar se je zgodilo v naslednjem trenutku, je bilo tako presenetljivo in nepričakovano, kakor sprememba dekoracij v bulvarni pantomimi. Naenkrat so divjaki grozno zatulili in se razkropili na vse strani. Bežali so tako hitro, da so mnogi odvrgli sekire in muškete.

„Srečno pot, midva se gotovo še srečava, razbojnik,“ je vzkljnil Francis smeje za Manchenom ter dvignil samokres, da mu prestrelji glavo.

Pomeril je v bežečega malopridneža, potem si je pa premislil in ni sprožil.

„Samo tri naboje še imam,“ se je obrnil k Henryju, „a v teh krajih človek nikoli ne more biti prepričan, da mu naboji ne bodo potrebni. Nedvomno bomo te naboje še krvavo potrebovali.“

„Poglejte!“ je vzkljnil peon ter pokazal s prstom na svojega očeta in oddaljeni gorski greben. „Zdaj vem, zakaj so divjaki pobegnili. Spoznali so, kako nevarno je iskati svetinje našega plemena.“

Stari svečenik je bil ves zaverovan v svoje vozle. Ne-

premično je gledal tja proti gorskemu grebenu, od koder sta se širila dva paralelna svetlobna žarka.

„To bo najbrž nekdo, ki se zabava z ogledali,“ je dejal Henry.

„Ne, to so Chiine oči,“ je izjavil peon. „V svetih vozlih je rečeno to, kar je povedal moj oče: ‚Tam, kjer so sledovi božjih nog, počakaj, dokler se ne zasvetijo Chiine oči!‘

Starec je vstal in zakričal na ves glas: „Kdor hoče najti zaklad, mora najti oči!“ „Že prav, starina!“ mu je prigovarjal Henry in pogledal na žepni kompas, da določi smer skrivnostnih svetlobnih žarkov.

„Mož ima kompas v glavi,“ je omenil čez nekaj časa Henry, misleč pri tem na starega svečenika, ki je jahal spredaj. „Nadzoroval sem ga ves čas s kompasom in prepričal sem se, da se vedno vrača na pravo pot, ne glede na to, da je moral zaradi naravnih zaprek večkrat kreniti v stran. Zdi se, da ga vodi neka notranja magnetna sila.“

Čim so zapustili kotlino, so se Chiine oči skrile. Pokrajina je bila vsa zaraščena ter pokrita s soteskami in hribi, tako da so se videli svetlobni žarki samo na enem kraju.

Naposled mule niso mogle več hoditi in Ricardo je ostal v soteski, da postavi šotore in počaka s peoni, da se ostali člani ekspedicije vrnejo. Drugi so pa nadaljevali pot. Hoja je bila zelo težka, tako da so se morali držati za roke in plezati po vseh štirih od enega štora do drugega. Stari svečenik, ki je še vedno vodil ekspedicijo, je pozabil, da gre za njim tudi ženska. Prehodili so še dobre pol milje, ko se je starec naenkrat ustavil in odskočil nazaj, kakor da je zagledal strupeno kačo. Francis se je zakrohotal in po divji pokrajini se je razlegal odmev njegovega smeha. Zadnji svečenik plemena Maya je naglo otipal s prsti vozle, našel pravo nit, dobro otipal vozle na njih in izjavil:

„Varuj se, kadar se smeje Bog! Tako pravijo vozli.“

Dobre četrte ure sta ga morala Francis in Henry tolažiti,

da je bil samo odmev. Smejala sta se in kričala, da bi ga prepričala, da se moti.

Čez pol ure so prispeli do peščene planote. In zopet jes tarec odskočil. V pesku, po katerem so gazili, je začelo nekaj šumeti. Dokler so stali na mestu, je bilo vse tiho, čim so se pa premaknili je pesek okrog njih naenkrat oživel. Čuli so se neki čudni zvoki.

„Varuj se, kadar se smeje Bog!“ je ponovil starec sva-reče.

Zarisal je v pesku krog in pokleknil. Pesek je ves čas šumel in pel, kakor bi hotel protestirati proti nepovabljenim gostom. Ko pa so se starčeva kolena dotaknila peska, se je začulo bobnenje in tuljenje. Peon je stopil v začarani krog in se pridružil očetu, ki je delal s koščnim prstom po pesku kabalistične znake.

Leoncio so ti pojavi tako prestrašili, da se je plaho stisnila k Francisu in Henryju. Celo Francisu je šla ta stvar na živce.

„Odmev je odmev,“ je dejal v zadregi. „Toda tu o odmevu ne more biti govora. Prav ničesar ne razumem. Pri-znati moram, da sem presenečen.“

„Neumnost!“ je ugovarjal Henry in odmetaval z nogo pesek, ki mu je odgovarjal s srditim šumom. „To je po-joči pesek. Na otoku Kauai, ki spada k Havajskemu otočju, sem doživel nekoč podoben pojav. Tudi tam je pel pesek pod mojimi nogami. Ta kraj je za turiste prava privlačnost. Tu pa je pesek še glasnejši. Učenjaki so si izmislili najmanj dvajset teorij o tem naravnem pojavu. Pojoči pesek pozna-jo baje v mnogih krajih. Nam ne preostaja drugega, ka-kor da se ravnamo po kompasu in preidemo čez to pe-ščeno poljano na drugo stran. Pojoči pesek sicer res laja, vendar pa ni še nikogar ugriznil.“

Toda zadnji veliki svečenik plemena Maya se ni zme-nil za ta pojasnila in za vse na svetu bi ne bil prestopil začrtanega kroga. Dosegli so samo to, da je nehal moliti. Pač pa jim je razlagal nekaj na dolgo in široko in svojem čudnem narečju.

(Dalje prihodnjič)

Neuvrščene države rinejo v ospredje

LIMA. — Peta konferenca zunanjih ministrov neuvrščenih držav, ki je bila od 25. do 30. avgusta v Limi, je sprejela sklepni dokument z uradnim nazivom „Program Lime za medsebojno pomoč in solidarnost“. V dokumentu je podana ocena poti, ki so jo neuvrščene države prehodile po četrti konferenci na vrhu v Alžiru in določeni program njihovega delovanja na svetovnem prizorišču in v mednarodnem sodelovanju do pete vrhunske konference v glavnem mestu Sri Lanke Colombu, ki bo od 16. do 19. avgusta prihodnjega leta.

„Program iz Lime“ so neuvrščeni zasnovali na podlagi ocene, da so „neuvrščene države v svojem boju proti imperializmu, kolonializmu, neokolonializmu, rasizmu, sionizmu, partheidu in vsakršni drugi obliki tuje nadvlade postale eden izmed odličnih elementov pomembnih sprememb v mednarodnih odnosih.“

Gibanje neuvrščenih držav — ugotavlja dokument — tako predstavlja učinkovit instrument in neogibno izbiro, vedno bolj privlačno za tiste države, ki se bojujejo za neodvisnost, enakost, mir, gospodarski in družbeni napredek in za vzpostavitev novih političnih in gospodarskih odnosov na svetu.

Zunanji ministri neuvrščenih nato pozdravljajo proces popuščenja v svetu, ki pa se bo moral razširiti

na vsa geografska območja ter prispevati k učinkoviti demokratizaciji mednarodnih odnosov. Prav tako je pozitivna ocena evropske konference o varnosti in sodelovanju, ki bo lahko pozitivno vplivala na urejanje problemov, izhajajočih iz hladne vojne, kakor tudi drugih mednarodnih problemov.

Daljši del dokumenta je posvečen položaju na Bližnjem vzhodu, ki je najvažnejše vojno žarišče na svetu.

Neuvrščeni nato izražajo zaskrbljenost zaradi razvoja dogodkov na Cipru ter poudarjajo potrebo, da se vse tuje čete nujno in brezpogojno umaknejo s tega otoka ter, da se

nadaljujejo smotrna in konstruktivna pogajanja med obema ciprskima skupnostima.

Veliko pozornost so neuvrščeni namenili tudi problemom Latinske Amerike in tudi položaju v Peruju, kjer je prav med konferenco prišlo do zamenjave predsednika. (Z vojaškim udarom je bil odstavljen perujski predsednik Alvarado. Oblast je prevzel dosedanji ministrski predsednik general Bermudes.)

„Program Lime“ izraža močno podporo OZN kot tudi pripravljenosti neuvrščenih držav, da si prizadevajo za krepitev strukture svetovne organizacije in dvig njenega mednarodnega ugleda.

Dosežen sporazum o Sinaju

ALEKSANDRIJA. — Kissingerju je torej uspelo. Po dvanajstih dneh posredovanja in po zadnjih, sedem ur trajajočih nočnih razgovorih z izraelskimi voditelji, je bil sporazum o novem razmiku sil na Sinajskem polotoku dosežen.

Izraelska vlada je po dolgi seji odobrila besedilo sporazuma z 18 glasovi, en član vlade, minister za policijo, se je glasovanja vzdrl. Rabin in Kissinger sta podpisala tudi tajne protokole, ki spremljajo javne dokumente o sporazumu. V Aleksandriji se je svečanost parafiranja sporazuma ponovila.

Sporazum ima 9 členov

Poleg glavnega sporazuma so parafirali še dva dokumenta, in sicer „prilogo“ in „predlog“. Sporazum šteje devet členov. Prvi člen je bolj načelnega značaja in pravi, da bo moral biti bližnjevzhodni spor rešen z mirnimi sredstvi in brez uporabe vojaške sile. Zato se obe strani obvezujeta, kot je rečeno v drugem členu, da se ne bosta poslužili sile ali groženj s silo, niti ne vojaških blokov. Obe strani (3. člen) bosta tudi skrbno spoštovali premirje ter se bosta vzdrljali vsa-

sedli Španci, tretje pa prvaki afriškega kontinenta — reprezentanca Alžirije.

● ŠAH

MILANO. — V 9. kolu šahovskega veturnirja sta Karpov in Portisch z remijema zadržala vodstvo na lestvici, medtem ko je Smejkal po porazu z Gligoričem zdrknil navzdol in ga bo v „triumviratu“ po nadaljevanju prekinjenije partije z Brownom po vsej verjetnosti zamenjal Ljubojevič.

Trenutni vrstni red: Portisch in Karpov 5,5, Talj, Petrosjan, Smejkal 5, Ljubojevič in Brown 4,5 (1), Unzicker 4,5, Anderssen in Larsen 4, Gligorič 3,5, Mariotti 2.

● VESLANJE

NOTTINGHAM. — Z velikimi finali za 1. do 6. mesto ter malimi finali (za 7. do 12. mesto) se je v soboto končalo 5. svetovno veslaško prvenstvo. Daleč najuspešnejši so bili znova veslači Vzhodne Nemčije, ki so imeli zastopnike v vseh osmih finalih in so osvojili tudi osem kolajn (pet zlatih, dve srebrni in eno bronasto). Drugi naslovi so šli v Zahodno Nemčijo, Norveško in Sovjetsko zvezo, ki je bila s sedmimi finalisti sicer druga najuspešnejša reprezentanca.

● KOLESARSTVO

METTET. — Svetovno kolesarsko prvenstvo v Belgiji se je končalo s cestnimi dirkami — za amaterje v Mettetu, za profesionalce pa v Yvoiru. Oba naslova sta šla na Nizozemsko; pri amaterjih je zmagal Gevers, med profesionalci pa Kuiper.

Branilec naslova Belgijec Merckx ni posegel v boj za najboljša mesta, uvrstil se je šele na osmo mesto. Deveti je bil Van Impe, enajsti pa Italijan Moser.

● SMRTNA ŽRTEV NA OLIMPIJSKEM STAVBIŠČU

MONTREAL. — Kot poroča agencija AP, je prišlo v petek do hude nesreče na osrednjem olimpijskem štadionu v Montrealu, ko se je med postavljanjem zrušil 85-tonski glavni nosilec. Zrušil se je tako nesrečno, da je zadel enega delavca, štiri pa oplazil.

Žrtev nesreče, ki je izdihnila med prevozom v bolnišnico, je 35-letni delovodja Jean Marie Leage, ki je vodil dela pri postavljanju tega ogromnega, zanj usodnega betonskega stebra.

Drugi štirje delavci, ki so se ob času nesreče nahajali v bližini nesreče, so jo srečneje odnesli. Dobil so le lažje rane in odrgnine. Kljub temu pa so jih prepeljali na zdravljenje v bolnišnico.

kršne vojaške ali polvojaške akcije proti drugi strani. Četrti člen določa, s pomočjo priloženih map, nove črte, za katerimi se bodo nastanile vojaške sile Egipta in Izraela, člen 5 pa poudarja „bistveno vlogo“ sil OZN ter pravi, da bo njihov mandat vsako leto obnovljen. Šesti člen predvideva ustanovitev mešane egiptovsko-izraelske komisije pod pokroviteljstvom voditelja mirovne misije OZN na Bližnjem vzhodu, ki bo morala reševati vse probleme v zvezi z izvajanjem sporazuma. Člen sedem določa prosto plovbo po Sueškem prekopu za blago (razen vojaškega materiala), namenjeno Izraelu, ne pa tudi za izraelske ladje. Tudi člen 8 je načelnega značaja; v njem je rečeno, da obe strani ocenjujeta sporazum kot pomemben korak k pravičnemu in trajnemu miru, da pa ne gre za mirovni sporazum. V tej zvezi je v drugem odstavku tega člena rečeno, da bosta obe strani nadaljevali napore, da bi s pogajanjem dosegli dokončni sporazum v okviru ženevske konference ter na osnovi resolucije 338 varnostnega sveta OZN. Končno deveti člen določa, da sporazum stopi v veljavo v trenutku protokola ter da bo ostal v veljavi do sklenitve novega sporazuma.

Kaj vsebuje „priloga“?

Priloga vsebuje načela za delovanje mešane komisije ter določa roke za izvedbo sporazuma. Tako na primer predvideva, da bo moral biti sporazum uresničen na terenu v roku petih mesecev, da pa bodo morali vrniti Egiptu petrolejska ležišča v Abu Rudeisu že v roku 8 tednov. Končno priloga v podrobnostih določa količino orožja in vo-

Koroška stvarnost — v NAŠEM TEDNIKU

jakov, ki jih bosta obe strani lahko namestili na področjih vzdolž vmesnega pasu, ki bo pod nadzorstvom sil OZN.

„Predlog“, ki bo stopil v veljavo šele po odobritvi s strani ameriškega kongresa, pa urejuje vprašanje prisotnosti 200 ameriških civilistov, ki bodo morali skrbeti za elektronske izvidniške naprave na področju prelazov Mitla in Gidi. V „predlogu“ je med drugim rečeno, da bo za umik teh civilistov potrebna privolitev tako Izraela kot Egipta.

Tajni protokoli

Kot smo že omenili, spremljajo glavni sporazum tudi tajni protokoli dvostranskih sporazumov med ZDA in Izraelom ter med ZDA in Egiptom. Kljub tajnemu značaju pa je vsaj bistvo teh sporazumov znano. Egipt se na primer obvezuje, da bo omilil gospodarski, politični in

„Biti slovenske krvi, bodi Slovencu . . .!“

(Nadaljevanje s 5. strani)

beseda, skočiti na noge. V drugi izdaji „Križevačkih štatutov“ leta 1927 so izdajatelji, same starešine, ugotovili, da so ti štatuti opravljali rodoljubno in — cum grano salis — vzgojno nalogo in prispevali h krepitvi in rasti društva. „Triglav“ je imel pogoste sestanke z društvi „Hrvatska“ in „Srbadija“, pa tudi z bolgarskim in slovaškim študentskim društvom v Gradcu. Z dunajsko „Slovenijo“ so sprva prirejali skupne izlete in prireditve. V počastitev uglednih osebnosti je društvo prirejalo posebne zборе, tako v čast slovenskim poslancem dr. Vošnjaka, dr. Sernca, Hermana, Šnidaršiča in druge. Leta 1876 se je društvo aktivno udeležilo proslave Palackega. Društvo je imelo svojo čitalnico in častno razsodišče, ki je reševalo spore in nesoglasja med razboritimi mladeniči. Pozneje so si omislili svojo zastavo. Nanjo so obešali trakove ob raznih priložnostih, zlasti med obiski po drugih krajih.

Dr. Franc Mihelčič zlatomašnik

Nedavno je praznoval zlato mašo v Amlachu pri Lienzu g. dr. Franc Mihelčič. Jubilar je svoje življenje posvetil dvem stvarim: znanosti in mladini. Poleg teologije je študiral tudi prirodopis in se je posvetil študiju mikroskopsko malih živalic, ki žive v mahu.

O izsledkih svojih raziskovanj iz rastlinskega sveta je slavjenec napisal več razprav oziroma knjig. Tako je tudi tukajšnja Mohorjeva družba izdala že leta 1956 njegovo zanimivo in koristno knjigo „Naše zdravilne rastline“, katere so bili bralci zelo veseli.

Bil je nekaj časa tudi profesor na univerzi v Madridu na Španskem. Veliko je delal pri zvezi mladih katoliških delavcev, kjer je bil res duša tega katoliškega delavskega gibanja (žosistov). Po vojni ga je u-soda pripeljala v Avstrijo.

Naj ga Bog ohrani še mnogo let! K lepemu jubileju mu čestitajo prijatelji in znanci. Čestitkam pa se pridružuje tudi naš list, na katerega je naročen. V njem je spoštovani slavjenec več let objavljaj svoje prispevke.

Umril je Haile Selasije

V sredo preteklega tedna je v 83. letu starosti nenadoma umrl bivši etiopski (abesinski) cesar Haile Selasije. V cesarski palači, kjer je bil po državnem udaru septembra lanskega leta konfiniran, so ga našli mrtvega. Nevarno je bolehal neko tri mesece. Samo hčerka ga je pred smrtjo lahko obiskala.

Med abesinskim ljudstvom bo Haile Selasije ostal v spominu kot borec proti skupnemu sovražniku — osvajačemu in potujčevalnemu fašizmu. Pogumno se je uprl Musolinijevi vojski leta 1935 ter je pred Zvezo narodov leto nato imel vprav zgodovinski govor proti Musoliniju. Druga svetovna vojna je tudi Etiopiji prinesla svobodo in že leta 1941 se je cesar lahko vrnil v Adis Abebo.

diplomatski bojkot proti Izraelu, mnogo večje pa so obveze, ki so jih ZDA sprejele do Izraela. Poleg političnih obvez (ZDA ne bodo izvajale pritiska za pogajanja na drugih frontah, ne bodo predložile lastnih mirovnih predlogov brez privolitve Izraela) vsebuje tajni protokol, ki sta ga podpisala Rabin in Kissinger, še obljubo, da bodo Američani nudili Izraelu vojaško in gospodarsko pomoč, ki naj bi znašala ogromno vsoto treh milijard dolarjev (kar je približno polovico vse pomoči, ki jo je Izrael prejel iz tujine v 27 letih svojega obstoja). Zato ni čudno, če so nekateri komentirali, da Kissinger v bistvu ni posređoval za dosega sporazuma, ampak ga je enostavno „kupil“.

šport - šport - šport - šport

● NOGOMET

POŠTA — SAK (MLADINCI) 1:3 (0:3)

To je bila že druga zmaga mladega moštva Slovenskega atletskega kluba. Tokrat so mladi nogometaši igrali s športnim klubom Pošte, ter zlasti v prvem polčasu zaigrali izvrstno, kar priča tudi rezultat treh golov razlike.

V drugem delu igre so se naši le bolj branili, da bi obdržali dober rezultat, medtem ko je Pošta napadala. Zeichen je v tem delu igre ubranil tudi enajstmetrovko.

Gole so dali: Velik, Polanšek in Kupper. Zelo lep je bil Polanškov gol s šestnajstih metrov, ko je žoga zletela tik pod prečko.

Postava moštva je bila: Zeichen, Benetik, Dlopst, Domej, Čertov, Žmazver, Kupper, Perč, Velik, Smrečnik, Polanšek.

DSG SELE — SAK (2:2 (0:2))

Nad 400 navdušenih prijateljev nogometa se je preteklo nedeljo zbralo pod Košuto, da si ogledajo tako imenovani „slovenski derbi“ nogometašev iz Sel in Slovenskega atletskega kluba. Čeprav je bil teren izredno težak, se je razvila živahna tekma, v kateri je prevladoval v prvem polčasu SAK, v drugem pa Selani. Tekma je bila borbena, pa tudi tehničnega znanja pri nogometaših SAK ni manjkalo. Tako je odšel SAK z dvema goloma prednosti v kabino.

Drugi polčas se je začel za SAK z nevihto: kot strela z jasnega neba je zatresel prosti strel Selana Cvetka Starovasnika Krautovo mrežo. Isti igralec je zabil še drugi gol za Sele, potem ko obramba SAK ni bila na mestu. Čeprav je bila tekma trda, a vendar fair, je sodnik R. Singer le enkrat pokazal rumeni karton, in sicer Selanu Floriju Dovjaku.

Igrali so: Sele: Jazbinšek, Fl. Jug, T. Pristovnik, E. Travnik, B. Wasner (Weis), St. Olip (N. Olip), N. Dovjak, Mak, Fr. Dovjak, Starovasnik, Fl. Dovjak. SAK: Kraut, Blajs, Lampichler, Hribar, Oraže, Vrolich, P. Waldhauser, M. Pandel, Tratar, Fera (Lipuš) F. Waldhauser.

NAVIJAČI SAK POZORI!

V nedeljo, 7. septembra, igra SAK ob 16.15 v Galiciji. Točen čas boste izvedeli v petek, 5. septembra, iz koroških dnevnikov.

Igralci in vodstvo SAK vas pričakujejo v obilnem številu!

SAK (MLADINCI) POZORI!

V nedeljo, 7. septembra, ob 10. uri dopoldne, bo prvenstvena tekma proti moštvu iz Vetrinja. Igralci se zberejo ob 9. uri pred Mohorjevo.

● SREDOZEMSKÉ IGRE

ATLETIKA

ALŽIR. — Atletska tekmovanja 7. sredozemskih iger so prinesla največ uspeha Italiji in Jugoslaviji. Z izkupičkom jugoslovanskega zastopstva so zares lahko zadovoljni, saj so Jugoslovanke in Jugoslovani osvojili 19 kolajn (kot pred štirimi leti v Izmiru), vendar je med njimi tokrat kar deset zlatih (v Izmiru pet), pa še konkurenca je bila tokrat močnejša.

Jugoslovani so zadnji atletski dan še izpolnili svojo zbirko kolajn. Dodali so ji še štiri zlate: Ivančič s kroglo in Primorac s kopjem, Božinovič v teku na 1500 m in še štafeta 4x400 m.

V zadnji ženski disciplini so Jugoslovanke dosegle tudi lep uspeh — v štafeti 4x400 m so osvojile srebrno kolajno.

Pregled osvojenih kolajn po devetem dnevu:

	zl.	sr.	br.
Italija	23	24	24
Francija	23	14	15
Jugoslavija	19	10	14
Grčija	9	6	8
Španija	6	15	17
Turčija	5	9	5
Egipt	4	10	5
Sirija	3	2	3
Libanon	3	0	1
Alžirija	1	4	6
Tunizija	1	1	0
Maroko	0	2	0
Libija	0	0	1

KOŠARKA

Finale košarkarskega turnirja na 7. sredozemskih igrah je, kar zadeva kvaliteto, gotovo eno največjih razočaranj tu v Alžiru. Jugoslavija je z izredno slabo, nedomiselnim, medlo in nezbrano igro po težkem boju premagala najboljšo francosko sestavo z 82:79 in osvojila zlato kolajno, s katero so vsi računali.

ROKOMET

Rokometni turnir se je po pričakovanju končal z zmago Jugoslovanov — olimpijskih zmagovalcev, ki so v zadnji tekmi zlahka premagali domačine — Alžirijo s 36:26. Drugo mesto so za-